Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 15 январь, 1977 шу. ● № 7 (5674). ● Мах 2 кеп.

ВСТРЕЧНИ ПЛАНАШ ТIАЭЦАРАИ КХОАЧАШЪЯРАИ КЪАЬСТТА ТЕРКО Е. ИЗ БОЛХ ЧАКХБОАХАШ ДАГАКХАБА, КЪАХЬЕГАМА КОЛЛЕКТИВАША, ХIАРА БОЛХЛОЧО ЧУРА ТОРОНАШ ЛАХАРА А ЦАРЕХ ПАЙДА ЭЦАРА А ЮКЪЕ ХЬИНАРЕ ДАКЪА ЛАЦАРА ЛОАРХIАМЕ ФОРМА, ОБЩЕСТВА ХЬАШТИЙ ДУХЬА ДЕ ЛЕРХIАРАШКА ОТТАЯЬЧА ХАНАЛ ХЬАЛХА А РЕСУРСАЙ ДЕРРИГА ТАЙПАШ КIЕЗИГАГIА ДIАУХИЙТАШ А КХАЧАРА ЮКЪЕ ХЬАЬДДА ДАКЪА ЛАЦА ГIЕРТАШ УЖ БОЛГА ХЬАХЬОКХАШ ДОЛА ГIУЛАКХ ИЗ ХИЛАР.

(КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Соцам тIара).

ПАРТИЙНИ ТIАХЬОЖАМ ЧIОАГIБЕ

КПСС XXV съезда исторически решенеш, цо хьалхашка оттадаь доккхий декхараш кхоачашдеш Нохч-ГIалгIайчен коммунисташ керте эттаб къахьегамхой балха а политически а хьинар айдара, производства эффективности балха дикали лакхъяра, иттлагIча пятилетка заданеш толаме кхоачашъяра тIехьа яьржача социалистически яхьа. Тахан керда, чоалханегIа дола декхараш кхоачашде дезача хана дага кхаба деза КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленуме къамаьл деш новкъоста Л. И. Брежнева аьнна ер дешаш: «БIарчча хьайицача пятилетка кхоачашъяра эша йоагIаш йола кIийле, дика тешам кийчбара, вай декхарийла да 1977 шера кхы а лакхагIча доазонашка кхача, плана тIа белгалдаьхараш доккхагIа хилийтара долла хIама де. Кхетадеш ма-дий, эффективностан дикалан зе а ца деш, хIаьта эгара хьалха уж лакхдара ларда тIа из де дезилга».

Социалистически яхь дика вIаштIехьъяккхара, тIайица декхараш кхоачашдара лерттIа тIахьожам лоаттабара дикка опыт Iоаяь партийни организацеш кIезига яц вай республике. Хьаэцаргья вай Назрановски района «Октября 40 шу» яхача совхоза партийни организаци. Укхаза тIахьожам лоаттабу денна дош кхоачашдара гIулакхаш чакх мишта доах хьожаш. Планаши тIайица декхараши кхоачашдара дешаш массазза а партийни тIахьожама кIал, берригача коммунистий, ерригача общественноста теркама юкъмоттиге лоаттаду. Толамаш доахийта керттердар хIара болхло шийна тIалатта декхар хIара денна, хIара бетта кхоачашде гIерташ хилар да. Болх иштта вIаштIехьбаккхара партийни организаце совхоза коллектив оарцагIйоах йолаш йолча торонех дикагIа пайда эцара, партийни Iалашо ю халкъбоахама планаш а тIайица социалистически декхараш а толаме кхоачашдара.

Коммунисташа хьалхле лелаеш, инициатива гойташ хилар да парте XXV съезда а КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленума а решенеша дIа ма-деххара, де лерхIачо тIаберзабаь укхаза беча организационно - партийни наха юкъерча кхетамеи балха чулоацам хьабовзийташ дола керттердар. ХIаьта совхоза коллективо 1976 шера тIайица хинна социалистически декхараш кхоачашдар а республикански Сийлен Доска тIа из дIаязъяр а партийни организацена карагIдаьнна хIама лархIа доагIа.

Колхозийн совхозийн партийни организацей балха хьаькъалца лостам тел КПСС Шелковской райкомо. Юрташкарча къахьегамхоша лелаеча социалистически яхьа партийни кулгалделга чакхдоахаш цун балха тIа белгалдоалаш да боахама деррига доакъош сихха дегIаахара, лаьттаех дукхагIа пайда баккхара цахаддаш сагота еш хилар. Партийни организаце, коммунисташа хьалхле а лелаеш района боахамашка балха юкъе кхухь керда, дикагIа, пайда дукхагIа баргболаш мел дар. Республике эгара хьалха цу районе вIашагIъеххар механизированни отрядаш. Доккха беркат доала из опыт дIаяьржар Нохч-ГIалгIайчен кхыча боахамашка. Района колхозийн совхозийн лаьтташ, хьайбаш лелаеча керттерча доакъошка дIанийсбаь ба коммунисташ. Партийни организацеша царга гIолла тIахьожам лоаттабу плангши социалистически декхараши кхоачашдара, уж кхоачашдара эша партийни Iалашо ю.

Партийни организацеша яхье бьннарий теркам тIаоза беза производства эффективности балха дикали айяра, иттлагIча пятилетка заданеш толаме кхоачашъяра. Из дIадех КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Ерригсоюзни социалистически яхьа хьакъехьа баьча соцамо.

Декхар сенах латт аьлча, из латт ерригa болхлой коллективаш яхьа юкъе озарах.

Дукха ха йоацаш кепатехай «Колхозхошка, совхозий болхлошка, механизаторашка, Iилмахошка, юрта боахама специалисташка, юрта материально-технически хIамаш лоаттаеча промышленноста болхлошка, Советски Союза берригача къахьегамхошка» долча КПСС Центральни Комитета письмона. Республика юрта боахама болхлоша дегаш айденна тIайицар цу письмо тIара: «Оттаяь боахама планаш тайп-тайпарча организаторскии политическии балхаца чIоагIъе еза, колхозеи совхозеи лоархIамегIа йолча участкашта къаьстта чIоагIа тIахьожам лоаттабе безя. Шеко йоацаш да, хьалха а санна боккха хьувкъам бахьан, хьайбай боахам кхы а чIоагIагIа айбар духьа лоаттабеча къовсаме укх шера юрташкара коммунисташи комсомольцаши хьалхарча мугIарашка болаш, говза, лакха овсарле йолаш къахьегара, гIулакх лерттIа вIаштIехьдаьккхаи дисциплина дика йолаши хилара хьоккхам луш хургхилар» аьнна дола дешаш.

Де деза балхаш дукха да. Уж кхоачашдара шоаш ца кхобеш къахьега кийча ба республика къахьегамхой. Из съаьгга хьахьекхад пятилетка шоллагIча шера дола социалистически декхараш тIайидеча хана. Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара даха ма-доаггIара накъадахара яьржача социалистически яхьа керте отта а тIайица декхараш кхоачаш мишта ду хьожаш тIахьожам лоаттабе а декхарийла я партийни организацеш.

Коммунисташеи республика берригача къахьегамхошеи керда толамаш дахарца белгалдоаккхаргда Сийлахь-боккхача Октябра юбилей.

Мелиоратораш дагабувл

Укх деношка Нохч-ГIалгIай АССР минводхоза профсоюзно-боахама актив хилар. «ДIадахача шера итогехи укх шера долча декхарехи» доклад еш хии боахама министра С. А. Кириллова белгалдаьхар карагIдаьннараши данза дисараши.

Пренешка къамаьлаш дир мелиораце система Сунженски управлене начальника И. Н. Чуйкина, Червленски участка начальника Ю. А. Ханова, Урус-Мартановски участка инженера С. А. Берсунукаева, кхычар.

Собрани чакхйоаллаш дIадахача шера социалистически декхараш толамца кхоачашдаьча къахьегамхошта Н. Луневна, М. Добрневана, Л. Лобована, М. Арцхановна, А. Арчаковна, Н. Кривопицына, кхычарна а минводхоза Сийлен грамоташ елар.

Профсоюзно-боахама активо тIаьйцар керда социалистически декхараш, соцам бир Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача укх юбилейни шера доккхий толамаш даха.

М. ЦУРОВ.

Октябра 60 шу дизара накъадолхаш

КЪАХЬЕГАМХОЙ ТВОРЧЕСКИ ХЬИНАР ДЕГIАУХ

1976 шера республика промышленноста болхлоша доккхий социалистически декхараш тIайицадар. Толамца кхоачашдаьд цар уж. Социалистически яхьа дикагIйолча формех цаI я встречни планаш. Чура торонаш тахка а тохкаш промышленни предприятей коллективаша товарни продукци арахецараи из дикагIа хилийтараи лакхара заданеш тIайийю.

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера республикерча 49 промышленни предприяте коллективо встречни планаш тIайицаяр. Оттаяьча планал совгIа встречни планегIа 5,8 миллион сома маьха продукци арахеца дош а денна из толамца кхоачашдир цар.

Встречни планаш тIайица ерригa предприятеш хьайицача уж цар 100,7 процент кхоачашйир. Встречни планаш кхоачашъяь ца Iеш уж дикка тIехкхоачашйир Карабулакски химически реагентий завода коллективо — 104 процент, «Оргтехника» объединене — 102 процент, «Пищемаш» заводо — 103 процент, «Чечингушвино» объединене — 105 процент, Нохч-ГIалгIай химически заводо — 109 процент, «Дружба» яхача картонажни фабрика коллективо — 106 процент.

Встречни планагIа оттаяь хиннача планал совгIа хьайир автоматизаце приборашии средстваши, даьккхар дулхдаьтта, мерзача шурий продукци, арахийцар кхыдола товараш. Цхьабакъда встречни планаш кхоачашъяьнзар ацетонови завода. Шалински лесхоза, «Автоспецоборудование» яхача опытно - экспериментальни завода, кхыйолча предприятей коллективаша.

КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцама жоп а луш иттлагIча пятилетка шоллагIча шера а встречни планаш тIайиеш я республикерча промышленни предприятей коллективаш.

Парте яхар кхоачашдергда

Тха отделенерча хьажкIаш лелаераша боккха кхаъ хиина тIайицар колхозхошка, совхозий болхлошка, механизаторашка, Iилмахошка, юрта боахама специалисташка, юрта материально - технически хIамаш лоаттаеча промышленноста болхлошка, Советски Союза берригача къахьегамхошка дола КПСС Центральни Комитета письмо. ХIанз тхой берригa теркам тIабахийта из программни документ дешаши Iомадеши да тхо. Цу тIа йоакхо еш дувц ялати кхыйола хIамаши дукхагIа дIас, цар хьувкъам лакхбе, лаьттан культура тоае эзилга, техникахи удобренеехи биззагIа пайда эца, дIадувш дола фу дика хила дезилга.

Хаоттама хьалашка диллача, чакхдаьннача иттлагIча пятилетка хьалхарча шера во толам баккханзар са звенос. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара оаха чуийцар 41 центнер совгIа фуалъяьха хьажкIаш.

Октябра 60 шу дузача укх юбилейни шера, КПСС Центральни Комитето хьалхашка увттаду декхараш кхоачаш а деш, тха звенос дош деннад хIара гектара тIара 50 центнерал кIезигагIа йоацаш фуалъяьха хьажкIаш чуэца. Цу гIулакха дика йоакхо яьй оаха.

Я. ДАУРБЕКОВ,
Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза Долакха-Юртарча отделене звеньевая.

Сом хьувкъаргба

КПСС XXV съезда соцамаш вахара юкъе а кхухьаш, социалистически яхь шерра йоаржаяь хьинаре къахьийгар дIадахача шера Ачхой-Мартановски района кхаш леладераша. Цар тIехккхоачашдир ялат, сом, баьцадаараш пачхаьалкхенга доххкара декхараш.

ИттлагIча пятилетка шоллагIча шера кхы а лакхагIа толамаш дахара тIехьара къовсам дIаболабаьб укхазарча боахамаша. Масала, «Лермонтовский» совхоза № 1 йолча сомий бешамаш лелаеча бригадо чуйинна кийчо ю бIаьстанча. Сом лата беш 211 гектар я бригаде. Цу участке гIулакх деш 60 болхло ва.

БIаьсти сом дикагIа латийтара, уж хьийкъа хилийтара дуккхача тайпара балхаш ду сомий бешамаш лелаераша. Цига кхоачам хиллал хий диллад. МугIараштa юкъера лаьтта цамцадоаккхаш аьхад, тоъал минеральни удобренеш тессай. 20 гектара тIа гаьнашта гонахьара лаьтта аьхка тоадаьд.

Укх деношка сомий гаьнашта гонахьара йоархIаш дIайоахаш ба уж. Ден норма 70 сомий га йолаш 80—90 га гонахьарча йоархIех цIенъеш хьинаре болх бу Мержоев Наиба, Тимагова Зинас, Дахиева Дикарас. Болхлошта хьехам луш, эшшача хана бригадана новкъостал деш хул агроном Хадаев Iумар.

Шоай ден норма тIехккхоачашъеш гаьнаш тIара сов ткъовронаш дIайоахаш ба Сугаипов Мутуш, Завлиев ГIерсолта, Бугаев Чаборз. ХIанзле а 48 гектар хиллал беш кийчъяьй цар совнагIа йола гаьнаши йоархIаши дIайоахаш.

БIаьстан балхащ дикеи ший ханнахьеи, агротехника бокъонаш лораеши чакхдаха йиш хургьяц нагахьа сайна юртбоахама техника кийча ца хуле.

— Механизаторий бригадо боккха теркам тIабохийт юртбоахама техника бIаьстан балхашта ханнахьа кийчъяра. Тха бригаде 13 трактор я. Царех йонагIъяраш хIанзле а тоаяьй, — йоах бригадира Хамурзаев Iийсас. — 23 февраль хьатIакхачалехьа кийча хургья ерригa техника.

Ремонтникашта гIо ду механизатораша Талхадов Лемас, Хамурзаев Мухтара, мастер-наладчика Хадисов Абумуслима, кхычар.

Массе тайпара тIехьатоссеи тIехьабувзеи гIирс: дискаш, макхаш, нохараш, опрыскивателаш, лафеташ тоаяь, даьтта хьекха нийсача мугIарагIа дIаоттаяьй.

А. ЗАЙНУТДИНОВ.

«Производства эффективности балха дикали лакхъяра, иттлагIча пятилетка заданеш толаме кхоачашъяра йолча Ерригсоюзни социалистически яхьах» бола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцам чIоагIа уйла тIаяхийта Iомабеш ба Грозненски «Электроприбор» завода цехий, участкай болхлой. Шоай торонашка а хьежа керда доккхий декхараш тIайийду цар.

Цу лоархIамерча документа жоп а луш завода цхьоалагIча цеха коллективо доккхий декхараш тIайицад. Пятилетка шоллагIча шера план 29 декабре кхоачаш а еш, планал совгIа 28 эзар сома товарни продукци арахеца къахьегама овсарле соахкарчул 0,6 процент лакхъе, планагIа цкъа дIаелча юха ца ерзаеш дIаяхийта еза продукци 94 процент йолча цун боарам 94,8 процентага кхачийта декхараш тIайицад цар.

Дуккхача болхлоша дош деннад Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 60 шу дузача шIейга кхачалехьа пятилетка хьалхарча шин шера план кхоачашъе. Царех ба токараш Куникин Александр Васильевич, Салахутдинов Рахимзян, сверловщик Ковалев Александр Яковлевич, токарь Асиев Абалхан Джамалович, кхыбараш. ДIадахача шера план ханал дуккха хьалха кхоачаш а яь, укх шера февралеи мартеи чотах къахьегаш ба уж.

СУРТА ТIА: КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцам болхлошта бешаш ва воккхагIвола мастер В. Арлашкин.

И. ПЛИЕВА сурт.

СОВЕТИЙ МЕХКА ГIОЛЛА

КАЛИНИНГРАД. Кердача электропогрузчикий эгара хьалхара промышленни парти араяьннай вагонаш еча завода конвейер тIара. Бокх образецел дикка эргашагIа я завода конструктораша хьаяь агрегат. Из массагIа я, мухь айбара низ боккхагIа ба цун, тIаккха цо йиш хулийтаргья мухь тIабувттара - Iобоассабара болх дукхагIа бе. ХьатIадоагIача шера уж тайпа машинаш арахеца йолалургья ерригa предприятии.

МАРНЕУЛИ (Грузински ССР). Грузе эгара йоккхагIа йола шура йоаха хьайбаш леладу комплекс эксплуатаце дIаеннай Марнеульски районерча Мугандо яхача юрта. Шера 3.600 тонн шура яха лаьрхIа я из. Комплекс хьалъяьй лаьрххIа баьца хьоар даха йиллача совхоза юхье. Цо новкъостал дергда тIехдикача доакъаращца фермаш Iалашъяра.

МИНСК. Мехкдаьтта доахараштa дукха хьовзамаш деш дола лаьттанна кIалхара урагIа уха хий чIоагIа пайдана хила йиш йолаш да. Полесски промыслашка хьаяь яьннай низ болча сепаратораша мехкдаьттацара — хьакъоастадаь хий скважинашка юха чуухийташ йолча инженерни сетий схема. Мехкдаьттахоша цунах пайда эц тIоанашкара давлени хьаллоаттаяра, хIаьта из бахьан долаш алсамдувла хьалдоаха «Iаьржа дошув». ХIанз Белоруссе мехкдаьтта промыслашка технически гIулакхашта хIара шера пайда эц хьалхагIа дIакхувсаш хиннача 16 миллион кубометр хих.

ХМЕЛЬНИЦКИЙ. Подоле эксплуатаце дIаеннай комбинированни доакъараш хьаду колхозий юкъара шин завод. Уж хьалъяьй город Полонней Волочисски районерча Войтовцы яхача юртеи. Белокаш а витаминаш а етташ доакъараш тоадара хиланза яргйолчача механизмашцеи установкашцеи кийчъяь я предприятеш. Уж кердигIирсаш хьалдаь далларах хIанз областе цхьаккха район яц ший комбинированни предприяти йоацаш. Цу ерригнеи а низ — деннеи бийсаннеи доакъара продукце 2,5 эзар тонн.

РЕЙД

БИЗЗА ПАЙДА ЭЦАЦ ТОРОНЕХ

КПСС ЦК берригача советски къахьегамхошка даьча кхайкарал тIа 1977-ча шера кхоачашде дезача доккхийча декхарашта юкъе эгара хьалха данза дargдоацарех лаьрхIад лерттIа Iай доахан Iалашделга.

Укх деношка «Сердало» газета рейдови бригада хилар МагIалбикерча комсаш лелаеча совхозашка Iай доахан кхабара а цар маша лакхдара а гIулакх мишта вIаштIехьдаьккхад хьожаш.

Эгара хьалха тхо кхаьчар «Советский» совхоза доахан кхоабача ферме. ДIайхача кхийшка хьаухача Iанарах хоза хьадж йоагIаш йола сенаж юаш латт укхазара доахан. Дика тоаденна онда да Iаьсий а. Кхийшка лостам беш ба хьайбаш леладераш. Эшачунга хьожаш укхаза ба фермаи отделенеи кулгалхой а.

— Укх шера цIаккха ца хиннача тайпара дика ба тха доакъарий кхоачам, — раьза болаш дувц хьайбаш леладераша. — Цунга хьежжа беркате я доахан кхабара рацион а. Дийнахьи буси хIара бежана оаха лу 15 килограмм силос, 15 килограмм сенаж, 5 килограмм ча. Цул совгIа хIанз дехкача а детташ долча а доаханна хIара Iатта лаьрхIа 30 килограмм бIайха муж мелабу.

Ханнахьа дика кийчъяьй доахан латта моттигаш а. ЛерттIа доахан Iангара дахара, цар маша лакхдара шоай низи хьанари кхо ца деш къахьегаш ба «Советский» совхозера хьайбаш леладераш. ХIара дийнахьа ферме йоаккх 700 совгIа килограмм шура, цох пачхаьалкхенга йохк 580 килограмм, хIаьта зачетах лаьрхIача 635 килограмм. ДIадахача Iай укх хана хиннарел шозза лакхагIа да уж хьоккхамаш. Шура цIенех хьанеи хилар бахьан долаш хIара дийнахьа дIалучча шурийна IотIаккхет 50—55 килограмм.

— Тха ферма хьоккхамаш кхы а дикагIа хила йиш яр, — дувц отделене управляюще Хамхоев Махьмада — тха балха цIенхаштта халонаш епаре. Къоначa боахама механизированни довкъараш кийчду цех эш. ДIадахача шера из хьалъе вIаштIехьдаьннадац. Оахош халла вIаштIехьъяьккхай оаха ханна йола муж кийчбу моттиг а. ШоллагIа шу доладеннад лерттIа муж кийчбергбола цех хьалъяь ца йоаккхаш а. Укх шера хьалъе лерхIаш я из. Дуаца ца дезаш кхетош да доакъараш кийчду цех ца хилча ферма болх лерттIа дIабаха йиш йоацилга. Хьайбаш леладерашта боккха хьовзам хул доаханна меладу хий тракторашца гаьннара хьатIакхадьа дезаш хиларо а. Цкъаза тракторaш ехе ханнахьа хий ца моладеш а дус доахан. ХIаьта цу гIулакхо продукцея дIабола мах лакхбелга а ма дий лоархIам бе безаш.

Довкъарий кхоачами доахан латта моттигашъ лаьрхIача МагIалбикерча боахамашта юкъе эгара дикагIча хьале я «Ингушский» совхоза хьайбаш леладу ферма. Укх шера укхаза кийчлаьд цхьан шерал ах шерал кхоачам хиллал гIожа а моша а доакъараш. Царех дукхагIдараш доахан латтача хьатIа а эзад. Ферме мел дола доахан дIвоттадича а совдоалаш капитально берригача кхоачамца хьалдаь Iалаьмате дика кхийш да. Механизированни доакъараш кийчду цех я, бIайха муж кийчбу моттиг я. ЛерттIа Iай доахан кхабара а царна Iуналдара а болх вIаштIехьбаккхар, мара кхы эшаш хIама дац укхаза.

Рейда доакъашхой «Ингушский» совхоза ферме кхаьчача Iуйранна доахан дийтта а доакъар дIадилла а баьннабар ферма болхлой. Хьаяьккха шура заводе дIаяхьийтачул тIехьагIа йилла ведараши флягаши дIанийсъеш бар дежурнеш бола дояркаш Евлоева Басрати Булгучева Тамареи. Йила яьнна фляташ мастьенна шураш а йоахкаш я.

— Ераш хIанай шун ишта бIеха, — аьнна хаьттача, дега новкъадолаш дувц цар:

— КхоалагIа бутт ба тхона кулгех хьекха гаташи сапаши ца лу. ХIаьта уж хIара бетта дала дезаш да. Тоъал яц доахан детта ведараш а. Божа беттача хана Iатта шим била а пхьегIаш йила а дIайха хий дац ферме. ХIаьта шийлача хьаца кхы дикагIа цIенлац пхьегIаш, хьоанал дIайоаккхалац...

Хий дIоахдара лаьрхIа шиъ пишк я ферме. Цхьабакъда, уж болх беш яц, дахча ца хилар бахьан долаш.

Укх Iай 400 етт ба ферме кхоабаш. 6 январе яьккха шура 1130 килограмм я. Цунах заводе дIаяхьийтай 981 килограмм. Цох а дIалаьрхIаяц 953 килограмм мара: шурийца лелаю пхьегIаш цIена ца хилар бахьан долаш бIехлу шура. Цудухьа из заводе дIаэцац шоллагIча сортах мара. ДIалаьрхIача дукха зе хул боахама фермана дIайха хий ца хилар бахьан долаш.

Ферме йолаш я ча ата а из дикагIа доахана дуаргдолаш кийчде а лаьрхIа моттиг. Бакъда из болх беш яц. Ше долча беса дIател из хьайбашта. Болх беш яцар тхо хиннача дийнахьа гранулаш еш йола агрегат а.

Iай лерттIа доахан кхабара, цар маша лакхдара мел эшар «Ингушский» совхозе долаш да. Цхьабакъда хьайбаш леладерашта лерттIа болх бара эша хьалаш вIаштIехьа ца дахар, боагIача тайпара цар болх вIашагI ца боллар бахьан да ферма балха хьоккхамаш лоха долга. ХIаьта шурий хьоанал соахкарчул лохагIа а я.

Укх тIехьарча ханнаьца ара юккъе лаьттад Максим Горьке цIерагIча совхоза фермера доахан. КIезигагIа ба укхаза доакъарий кхоачам а. Цунга хьежжа да ферма хьоккхамаш а. Масала, 5 январе 200 Iаттагара яьккха шура 218 килограмм мара яц. Цу дийнахьа пачхаьалкхенна дIаеннар 189 килограмм я. ХIара кхоабача Iатта лаьрхIача цхьа килограмм а кхачац цох. Гучча тайпара, ишта да алар эхь долаш лоха да уж хьоккхамаш.

Массехк ди да керда хьаллаь даьннача дикача кхийшка совхоза доахан дIачуоттадаь. ХIанз йIайхача латт уж. Алхха из бахьан долаш тIаккхета йолаеннай ферме йоаккха шура укх тIехьарча деношка. Цхьабакъда ферме хIанз а къоастадаьдац бIайха муж кийчбара гIулакх.

ЧIоагIа гIийла а кIаллдса а да укхазара зIамига Iаьсий. ЕрIа доладелча денз йол хиннаяц царна ХIанз йолаш а яц. ДIадахача шера аьхки совхозе вIаштIехьдаьннадац йол Iалашъе. Районе дукха боахамаш да шортта йол йолаш. Совхоза кулгалхошта лейча Iалашъе йиш яр Iаьсашта эша йол.

ЛертIа Iана кийчъянза я «Кавказ» совхоза шоллагIча ферма доахан латта моттигаш а. Кхийшка ший тайпара во хьаж йоагIаш колд латт. Чакхбоалаш мух хьеххаш йIоахъянза я наIараш, дахка дезденна доахан латта моттиг.

— Массехк дийнахьа бIайха муж боацаш лаьттад тха доахан, дувц дежурни йолча доярка Iисаевас, — хIанз юха халла дIадоладаьд муж кийчбелга.

Журнала тIа хьежача гучадоал цхьоалагIча январе денз ялхлагIча январе кхаччалца долча цхьан кIиратIа ферме дийнахьа йоаккха шура 112 килограмм кIезигъеннилга.

ЧIоагIа кIалдиса гIийла да доккхагIдола соахкара Iаьсий. Чагаргий лазараш долаш да дукха Iаьсий. Корта а фоарт а къайлаяьккха кIомарглш доахкаш да царех цхьадараш.

Дукха ха йоацаш, дIадахача шера 17 декабре МагIалбика горисполкома заседане дийцад «Районерча боахамашка Iай доахан кхоабилга вIаштIехьдаккхара» дош. Исполкома соцам тIа белгалдаьхад дукха кхоачамбоацараш а уж сихагIа дIадахара де дезараш а.

Рейда бригадана гучадаьнначо хьахьокх совхозий а фермай а кулгалхоша исполкома соцам кхоачашбара кIезига йоакхо елга, тахан а районерча боахамашка Iай доахан кхоабача дукха цIенхаштта кхоачамбоацараш долга.

А. КОЛОЕВ,
юртбоахама производственни управлене керттера зоотехник;

Б. ШАКРИЕВ,
республикански радио корреспондент;

А. ХАРСИЕВ,
«Сердало» газета корреспондент.

ПЯТИЛЕТКА ХЬАЛХАРЧА ШЕРА КАРАГIДАЬННАРАШ

1976 шера Къилбаседа Кавказа вежарашха йолча автономни республикашта юкъе яьржача социалистически яхьа итогаш ю

Къилбаседа Кавказа вежарашха йолча Дагестански, Черсий-Балкхарой, Къилбаседа-ХIирий, Нохч-ГIалгIай АССР къахьегамхоша 1976 шера керда къахьегама толамаш даьхад экономикен культурен дегIайоалаяра даькъе.

Промышленноста, юрта боахама, транспорта, гIишлошъеча, торговле болхлоша шерра социалистически яхь а йоаржаяь дерригa шоай низаш тIадерзадир планаши тIаийца социалистически декхараши кхоачаши тIехкхоачаши дара; общественни производства эффективности беррига балха дикали лакхъяра йола торонаши кхоачамаши гуча а доахаш царех бизза пайда эцара.

Вежарашха йолча республикай заводаша, фабрикаша, колхозаша, совхозаша, гIишлошъеча организацеша, кхьачар дIадахача шера даьхача къахьегама толамий итогаш яьй. Цу итогаша къаьгга хьахьокх экономически социальни дегIа ахара даькъе цхьаькха цхьа гIа дIахьалха баьккхалга, къахьегама сийлен исторе юкъейихьай цхьаькха белгала йола оагIув. Даьхача къахьегама толамаша дегаш гIоздаьхад, карагIдайнараш кIезига дац, хIаьта а иттлагIча пятилетка шоллагIча шера Сийлахь-боккхача Октября 60 шу дузача шера кхоачашъе еза программа низкъала я.

Автономни республикай къахьегамхоша чIоагIа къоабалъяь тIаийцар КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленума решенеши КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьла тIара положенеши выводаши, «Производства эффективности балха дикали лакхъяр духьа, пятилетка план толаме кхоачашъяр духьа лелаеча Ерригсоюзни социалистически яхьа хьакъехьа» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцами. ХIанз промышленноста, кхашкарча фермай, тIишлошъеча, транспорта, торговле, бытови гIулакхаш деш болча вежарашха йолча республикай къахьегамхоша тIаийду юбилейни шера дола доккхий социалистически декхараш.

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

ДIахо кепатехача даннешка хьежача продукци маьхала яккхара иттлагIча пятилетка хьалхарча шера план толамца кхоачашъяьй социалистически яхье яьннача ерригача республикаша.

Нохч-ГIалгIайчея промышленноста къахьегамхоша социалистически декхараш тIаийцадар продукци маьхала яккхара шера план 1976 шера 28 декабре кхоачашъе, уж декхараш толамца кхоачашдаьд. Шера планагIа лаьрхIачул совгIа маьхала яьккхай 17 миллион сома маьха товарни продукци. Шоаш тIаийца социалистически декхараш толамца кхоачашдаьд Ленина орден лелаеча «Грознефть» производственни объединене мехкдаьттахоша, цар планал совгIа Даьхенна дIаденнад 188 эзар тонн мехкдаьтта.

Электроэнерги яккхара, мехкдаьттахиме продукци, электрографически аппараташ, тIехнахьа дувхаду пазата барзкъаш, швейни изделеш, гелата кога гIирс, халкъа эша кхьдола товараш арахецара шера план тIехкхоачашъяьй.

Культурно-бытови гIулакхаштеи кха-картеи эша товараш арахецара шера план 102 процент кхоачашъяьй. 1975 шераца нийсдича уж товараш дIадахача шерарчул яхх процент дукхагIа арахийкад.

Промышленноста керттерча хьоккамий планаш кхоачашъяьй ...лоалахарча вежарашха йолча республикай коллективаша а. Дагестански, Къилбаседа-ХIирий, Черсий-Балкхарой АССР промышленноста болхлоша планагIа лаьрхIачул совгIа яьккхай дукха электроэнерги, арахийцад бос бола металлаш, тайп-тайпара машинаш, оборудовани, халкъа эша кхы дукха дола товараш.

Нохч-ГIалгIай, Черсий-Балкхарой, Дагестански АССР заводий, фабрикай коллективаша общественни производства эффективность лакх а еш, толамца кхоачашъяьй къахьегама овсарле лакхъяра задани, цхьан болхлочоа лаьрхIача къахьегама овсарле 1975 шера хинначул социалистически яхье яьннача ерригача республикаша дIадахача шера лакхъелар.

ДIадахача шера социалистически яхье яьннача республикай предприятешка дикка балхаш даьд арахеца продукци дикагIа хилийтара, материальни къахьегамеи ресурсашта ма-могта кхомбара, арахецача продукцега дIадодар кIезигдара.

Из ниттa дале а, промышленносте йолча торонехи кхоачамехи бизза пайда ийбаьбац. ХIанз а йолаш я тIехьаюсаш йола участкаш, цехаш, кхыметтел бIарчча предприятеш, цар коллективаша кхоачашъяьяц 1976 шера план.

Халахете а вайцига вай лоалахарча республикашка а тIехьаюсаш йола предприятеш я.

1976 ШЕРА ПРОМЫШЛЕННОСТО ПЛАН КХОАЧАШЪЯРАХ ДОЛАШ ДАРАШ.

процентаца

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къилбаседа ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Продукци маьхала яккхара план кхоачашъяр	101,3	100,9	101	103
1975 шераца нийсдича валови продукци дегIаяр	100,6	104	101	110
Къахьегама овсарле лакхъяра план кхоачашъяр.	100,9	99,8	100,5	102
1975 шераца нийсдича къахьегама овсарле дегIаяр.	100,7	102	100,5	107
Ерригa промышленни предприятеш.	135	143	126	202
Царех продукци маьхала яккхара 1976 шера план кхоачашъяьяц.	10	15	13	6

1976 шера Нохч-ГIалгIай АССР паччахьалкхен план кхоачашъяьнзар 10 предприяте коллективо, цар паччахьалкхенна дIа ца луш йисар 8 миллион сома маьха продукци. Паччахьалкхен план кхоачаш я ца еш тIехьаюсача предприятех я «Трансмаш», цементни заводаш, Грозненски аьшкбетона конструкцей завод, шекара доаккха завод, рудни йоаца гIишлой материалаш йоахеи чакхйоахеи Карабулакски завод, кхьйола предприятеш.

КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Ерригсоюзни социалистически яхь йоаржаяра болча соцамо тIахьийхай ерригa промышленни предприятей коллективаш 1977 шера шерра социалистически яхь а йоаржаяь Сийлахь-йоккхача Октябрьски Социалистически революце 60 шу дузача дезача денна сийленца накъаяхара, цу даькъе лоаттабеча къовсама юкъе беррига болхлой, специалисташ озара, из деррига а юбилейни шера планаш тIехкхоачашъяра, бIарччача пятилетка план толамца кхоачашъяра бола тешам хилийтара.

ЮРТА БОАХАМ

ИттлагIча пятилетка хьалхара шу Дагестана, Черсий-Балкхарой, Къилбаседа - ХIирий, Нохч - ГIалгIай АССР къахьегамхоша белгалдаьккхар колхозийи совхозийи производство дегIайоалаеча керда къахьегама толамаш дахарца.

Керттерча даькъе дикка къахьегама толамаш даьхад ялат хьувкъаларца.

Кубански ахархоша даьча кхайкарала жоп а луш, вежарашха йолча республикай къахьегамхоша паччахьалкхенга планал совгIа ялат дохкара доккхий социалистически декхараш тIа а ийцар, уж, толамца кхоачаш а дир.

Из котало яккхарах дег тIара доагIача дIайхача дешашца даькъала бийцар уж КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева.

Нохч-ГIалгIайчен колхозийи совхозийи къахьегамхоша цхьаькха шера ца хиннача тайпара дика хьийкъа хьалкхедир баьцадзараш, сом, комсаш.

Совхозашка, колхозашка, кхьдолча паччахьалкхен боахамашка юкъера лаьрхIача цхьан гектара тIара чуийца ялат 21,4 центнер я. Республике цхьаькха шера а ниттa дика хьийкъадац ялат.

Из ниттa дале а, Нохч-ГIалгIайчен ахархоша доккхал ду шоай лоалахоша — Черсий - Балкхарой, Къилбаседа - ХIирий республикай ахархошь доахача къахьегама толамех. Шерагара шерага дикагIа а хулийташ вай хьажкIаш кхеерел дикка лакхагIа хул цар хьувкъам. Башха-дика къахьегама толам баьккхар 1976 шера Дагестанерча комсаш кхеераша, цар паччахьалкхенгa ехкар 296 эзар тонн комсаш. Шоай лоалахошкара — дагестански доттагIашкара хьаIомаде а пайда эца йишъяраш а дукха да Нохч-ГIалгIайчен комсаш кхеерий.

Вежарашха йолча республикай хьайбай фермай болхлоша 1975 шера йокъал оттарца Iангара хьайбаш дахара нийсъенна халонаш эша а еш, тIагIертта къовсам лоаттабир дукхагIа дулх, шура, фуаш, тха даккхараи уж паччахьалкхенгa дукхагIа доххараи. Доккхал де йиш йолаш дика хIамаш карагIа а даьлар фермай къахьегамхошта.

Нохч - ГIалгIайчен хьайбаш лeладераша паччахьалкхенгa шура, фуаш, тха доххара оттаяь пламаш тIатеха задани а тIехьа дIалаьрхIача толамца кхоачашйир, иштта Дагестана хьайбаш лeладераша толамца кхоачашйир хьайбаш, фуаш, тха паччахьалкхенгa доххара шера план а.

Колхозийи совхозийи дукхача фермашка тIаккхийттар йоахаш йола хьайбай продукташ, дикка тоаделар, хьайбаш. 1975 шера паччахьалкхенгa ехкачул дукхагIа шура, фуаш, тха дехкар Нохч-ГIалгIай АССР, хIаьта Дагестански АССР дукхагIа фуаш дехкар.

Вай республикерча колхозашка, совхозашка хIара кхоабача Iаттагара 1888 килограмм шура яьккхар соалка е 1975 шера яьккхачул 56 килограммь дукхагIа.

Цхьабакъда, йоалаяьча даннеша хьахьоккхаш ма-хиллара, Черсий - Балкхаройи Къилбаседа - ХIирий АССР-е хIара кхоабача Iаттагара йоаккхаш йола шура дукхагIа я, вай фермай болхлоша царгара дикагIйола опыт хьа а ацаш, цар санна дика толамаш доахаргдола гIулакх вIаштIехьдаккха деза.

Къилбаседа - ХIирийи Черсий - Балкхаройи АССР коа тIарча фермай болхлоша даьхачул дикагIа къахьегама толамаш а доахаш, дукхагIа фуаш хьагулдаьд вайя дагестански коа тIарча оалхазарий фермай болхлоша.

1976 шера социалистически яхье яьнача республикаша чIоагIа йоакхо йир хьайбаш тIера ца далийтара, йокъал оттарца дувзаденна кхоачамболлаш доакъар хиппа деце а мацалла хьайбаш дайтанзар, цу халача декхарех фермай болхлой дика лоархIабьр.

1975 шера хиннарел дукхагIа хьайбаш хилар дIадахача шера ерригача республикашка.

Нохч - ГIалгIай, Черсий-Балкхарой АССР хьайбаш лeладераша тIаккхетийтар хьакхарч, хIаьта Нохч-ГIалгIай, Къилбаседа - ХIирий, Дагестански АССР жа лeладераша дукхагIа хилийтар жа.

Колхозашка, совхозий болхлошка, механизаторашка, Iалахошка, юрта боахама специалисташка, юрта материально-технически средстваш лоаттаеча промышленноста болхлошка, Советски Союза беррига къахьегамхошка КПСС Центральни Комитета яьздаьча письмо тIа белгала ма-даккхара дIадахa шу юрта боахама къахьегамхой дог гIоздоахаш да, керда пятилетка дика дIайолаяьй. Из хьахиннад вай общества дIадехараш дизза кхоачашдеш йола аграрни политика хаддалза чакхъяхарах. Из хьахиннад КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяра коммунисташа, беррига къахьегамхоша хьинаре къахьегарах.

КПСС ЦК письмо чIоагIа къоабалдаь тIа а эцаш, вежарашха йолча республикай юрта боахама къахьегамхоша иттлагIча пятилетка шоллагIча юбилейни шера доккхий социалистически декхараш тIаийду.

1976 ШЕРА КОЛХОЗАШКА ХЬАЙБАЙ ПРОДУКЦИ ЯККХАР

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къилбаседа ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
1975 шераца нийсдича даькха дулх	102	99,1	105	91
1975 шераца нийсдича ерригa яьккха шура	100,1	95	97	100,1
ХIара кхоабача Iаттагара яьккха шура килограмм.	1888	2360	2084	1520
1975 шераца нийсйича гулдаь фуаш	118	68	87	100,4
Колхозашкеи совхозашкеи хIара яхкача котама тIехьара хьагулдаь фуаш	174	164	146	179

ХЬАЙБАШ ТIАКХЕТАР

1976 шу 1975 шераца нийсдича

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къилбаседа ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Доахан	99,6	96	99,0	102
цу даькъе:				
детта доахан	102	102	105	101
Хьакхарч	147	90	106	90
Жан газзарий	106	100,4	94	100,2

1976 шера хьайбай продукташ йоххнага кхоачашдар

процентаца

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къилбаседа ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Массе тайпарча боахамашка 1976 шера хьайбай продукташ йоххара план кхоачашъяр.				
Дулх	97	91	91	104
Шура	105	97	97	98
Фуаш	101	83	102	111
Тха	116	117	106	106
1975 шераца нийсдича ехка хьайбай продукташ				
Дулх	98	96	96	93
Шура	103	96	97	97
Фуаш	104	79	83	103
Тха	108	91	93	99,3

Лаьттанцера продукташ паччахьалкхенга йоккара план кхоачашъяр.

процентаца

	Ялат: ялат доккара план кхоачашъяр	Ялат: 1975 шераца нийсдича процент 1976 шера	Баьцадзараш: Баьцадзараш доккара план кхоачашъяр	Баьцадзараш: 1976 шу 1975 шераца нийсдича проц.	Сом: Сом доккара план кхоачашъяр	Сом: 1976 шу 1975 шераца нийсдича проц.	Комсаш: комсаш йоккара план кхоачашъяр	Комсаш: 1976 шу 1975 шераца нийсдича проц.
Черсий-Балкхарой АССР	117	108	109	141	114	132	125	124
Дагестански АССР	150	94	103	160	104	112	123	115
Къилбаседа - ХIирий АССР	—	—	121	167	115	127	127	162
Нохч - ГIалгIай АССР	111	120	105	184	129	133	130	152

КАПИТАЛЬНИ ГIИШЛОШЪЯР

Социалистически яхье яьннача лоалахарча республикашка тIа-тIа дукхагIа хул дIайохийта капитальни вложенеш, хьалъю заводаш, фабрикаш, электростанцеш, наха чубаха цIенош, культурно - бытови гIулакхашта йола объекташ.

1976 шера Нохч - ГIалгIай АССР ерригa дIаяхийта капитальни вложенеш 314,2 миллион сом хилар, цу даькъе кхоачашдаь гIишлой - монтажни балхаш 158 миллион сома маьха хилар.

Эксплуатаце дIаденна наха чубаха цIенош 220 эзар квадратни метр я, из хул 1975 шера хьалдаьча цIеноел 1,5-зза дукхагIа.

Вай лоалахоша а дукха хьалдир наха чубаха цIенош, школаш, деша даха ха йоацача берий учрежденеш.

Цхьабакъда, капитальни гIишлошъеча цIенхаштта ра кхоачамбоацараш нийслу.

Подрядни балхаш дара планаш кхоачашъяьяц яхье яьннача республикаша, иштта кхоачашъяьяц наха чубаха цIенош эксплуатаце дIадалара планаш а.

Вай республикера культурно-бытови объекташ — драматически театр, быта ЦIа, Грозненера гостиница, Къаьзан Iам тIара дешара тренировочни база, кхьйола объекташ хьалъечара балхаш эсала дир.

Пускови объекташ хьалъеча къахьегамел материальни ресурсаш тIа ца ерзаеш нийслуш дола кхоачамбоацараш дIадаханза да, дукха я хьалъяь ца йоалаш йиса гIишлош. ГIишлошъеча эсала юкъеххухь къахьегама дикагIйола формаш, бригадни хозрасчет.

Юбилейни шера доккхийн бехктокхамен декхараш хьалхашка оттадаьд.

Эггара хьалхарча даькъе дезар да хьалъетта яьнна объекташи пускови комплексаши йистеяхар, реконструкци елга, предприятеш кердача техникица Iалашъелга сихдар, хьалъяьланза йола гIишлош кIезигагIа хилийтар, гIишлош хьалъеча дIайохийта ха ма-могга кIезигъяр, гIишлой - монтажни балхашка дIадодар лохдар.

«Производства эффективности балха дикали лакхъяра духьа, пятилетка план толаме кхоачашъяр духьа йолча Ерригсоюзни социалистически яхьах» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцама жоп а луш вежарашха йолча республикай гIишлонхоша юбилейни шера планаш кхоачашъяраи гIишлош хьалъелга тоадараи доккхий декхараш тIа а ийдеш, уж толамца кхоачашдергхиларах дог тийша я ба гIишлонхой.

1976 ШЕРА КАПИТАЛЬНИ ГIИШЛОШ ХЬАЛЪЯРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР

процентаца

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къилбаседа ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Шоай низаца подрядни балхаш дара план кхоачашъяр.	98	98	99,5	97
Наха чубаха цIенош деча капитальни вложенех пайда эцара план кхоачашъяр.	92	91	94	91
1975 шераца нийсдича наха чубаха цIенош деча дIаяхийта капитальни вложенеш.	114	95	123	86
Наха чубаха цIенош хьалдара план кхоачашъяр.	90	95	74	73
1975 шераца нийсдича хьалдаь даьнна цIенош.	152	102	104	79

ТОРГОВЛИ

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера дика къахьегама толамаш даьхар торговле болхлоша а. Цар тIагIертта къовсам лоаттабир планаши тIаийца социалистически декхараши толамца кхоачашдара, торговле культура лакхъяра.

Ерригa яхье яьннача республикаша 1976 шера оттаяь товарооборота план, цу даькъе роанични товарооборотеи юкъарча кхачан товарооборотеи яр а йолаш кхоачашъяьй, 1975 шера хинначул дукхагIа товарооборот а яьй.

Вай республике 1976 шера бахача нахага дехка промышленни кхачани товараш 1975 шера дехкарел 5 процент дукхагIа да.

ХIанз республике вахача хIара саго дIара шера эц 500 совгIа сома маьха промышленни товараши кхачаш продукташи.

Белгалдаьккха дезаш да юрташка торговли сихагIа дегIаяхалга. Къахьегамхошта гIулакх дара долча цу лоархIамерча даькъа тIа хIанз а тIехьа къоастаданза дукха дешаш да.

Гаьнна кхоачашдац наха чIоагIа хоатташ дола промышленни товараш Iалашделга, кхоачамбоацараш нийслу юкъарча кхачани цхьайолча промышленни предприятешка, дешара заведенешка, колхозно - базарни торговли дегIайоалаеча.

Юбилейни шера планаши тIаийца социалистически декхараши кхоачашдара тIехьаре социалистически яхь шерагIа яржаш латт хIанз торговле болхлошта юкъе.

1976 ШЕРА РОЗНИЧНИ ТОВАРООБОРОТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР

процентаца.

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къилбаседа ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Паччахьалкхени кооперативни торговле розничин товарооборота план кхоачашъяр — ерригa.	102	102	102	103
Цу даькъе:				
Розничан товарооборот	102	102	102	102
Юкъарча кхачан товарооборот	102	103	100,9	104

БЫТОВИ ГIУЛАКХАШ ДАР

1976 шера хьинаре къахьийгар быта служба болхлоша. Шоай къахьегама низаш цар тIадерзадаь дар планаши тIаийца социалистически декхараши кхоачаши тIехкхоачаши дара.

Яхье яьннача ерригача республикаша бытови гIулакхаш дара 1976 шера план тIехкхоачашйир.

1975 шера даьрел дукхагIа бытови гIулакхаш дир соахка. Бытови гIулакхаш деча эггара дикагIа толамаш даьхар Черсий - Балкхаройи Нохч-ГIалгIайи АССР быта служба болхлоша.

Ерригa вай республика хьаийцача 1976 шера бахача наха даь тайп-тайпара бытови гIулакхаш 16 миллион сома маьха хилар.

Деш дола бытови гIулакхаш дукхагIа хиларга хьежжа бытови гIулакхаш ду предприятеш а дукхагIа хиннай.

Быта служба болхлой лоархIамегIа дола декхараш да бахача наха гIулакх дела тоадар, юбилейни шерен бIарччача пятилеткан планаши тIаийца социалистически декхараши кхоачашы тIехкхоачаши дар.

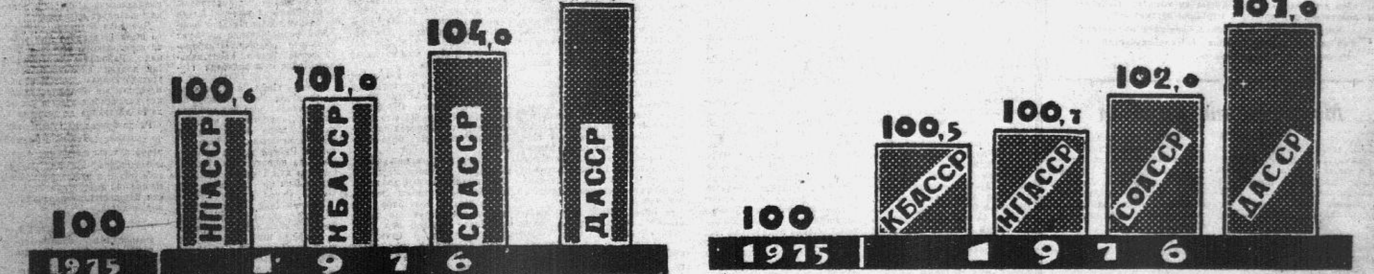
БЫТОВИ ГIУЛАКХАШ ДАРА 1976 ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР

процентаца

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къилбаседа ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Бытови гIулакхаш дара юкъарча боарама план кхоачашъяр — дерригаш а	102	100,8	102	104
цу даькъе:				
городашка	102	100,0	100,8	102
юрташка	100,7	102	103	106
1975 шераца нийсдича соахка дерригa даь бытови гIулакхаш	107	105	109	103
цу даькъе:	106	104	107	101
юрташка	109	107	113	106

Валови продукци дукхагIа яккхар

Къахьегама овсарле дегIаяр

Редакционни почтацара

Даь никъ хьаийцаб тIехьено

Ачхой - Мартана районa «Орджоникидзевский» совхозе наха вовзаш а везаш а саг ва Батаев Пахрудинн. Совхоза вулканизатор ва ханнаниiсвенна вола из саг. Шийна тIадилла гIулакх сихха дехьож Пахрудинн, из доккха езIамига дар аьнна. ХIаьта цуннийн кулго хьадаю тешаме а дика а хул.

Цунна цхьана пхьоале къахьегашбараша чIоагIа могаву из: — Дика, эзли саг ва Пахрудинн, — оал цар цунах лоаца. — ХIаьта балха говзалга дилача - м цунга кхоачаргволаш наггахьа саг вац.

Иштта массехк дош алаца белгалву вай цхьайолча хана саг. Цхьабакъда мел дика къахьийга, нахаца мел дукха эздел леладаь оалийт саго шийх уж дешаш. ЗIамига дале а доккха дале а балха дехкар тешшаме, цIена кхоачашдара, оамал цхьан даийнаъ а цхьан шера а хьахулаш яц. Дукхача шерашка хьаьнала болх барца мара хьахиннац из Пахрудинна а.

Машинийн тракторийн камераш товеш ва тахан Пахрудин. Кхоана эше маляр. слесарь, монтер — массагIа я уж тхьаьи шийтта шера по Iомаяь балха професcеш?

Шовзткъа итт шера тIа дIатIакхаьча вале а дукхха къоагIа ва из юхь тIара.

— Хан сона-м, йоах Батаева. — нахал тIехвайнна аз хIама даьдац, цхьабакъда сангIата бу аз сай болх. сина новкъа доацаш чакхдувл балха деною, болх боацаш ха еча сахьувзаш хул со.

Пахрудин ше санна къахьегама тIеоа да цун бераш а. Даь оамал хьаийцаб бераша, — оалаш хул наха из санна моттиг нийсъелча. Хаоц дац из — къахьегача наьха дезале хIама хьадаре тIеоа хул бераш а. Цхьабакъда цу хьакъехьа керттердар-м дасланас шоай бераштa къахьегама кхетам баларах тийша да.

Ворхl бер да Батаева. Церех пхиъ тайп - тайпарча балхаш тIа да, шиъ деша дагIа. ВоккхагIвола вoI — Тайсум каменщик волаш къахьегаш ва № 1066 йолча дIа-юха лелача механизированни колонне, шоллагIвола Ризван шофер ва. Рамзан Серноводскера юртбоахама техникума а вакха «Орджоникидзевский» совхозе бухгалтер волаш болх беш ва, Малихьат «Самашкинский» совхоза болхло я. Хадишат дацна цхьана совхозе болх беш я.

Да а дезал а дукха беза юта бахача наха а къахьегама коллективашта а. Укх деношка совхоза техника бIаьстенга кийчъеш шиi балха нормаш 120 — 130 процент кхоачашъю хьинар долча Батаева.

А. ЗАЙНУТДИНОВ.

Юртарча посто хоам бу

ЯХЬ ЛЕЛАЯРАХ ДАЬННА БЕРКАТ

Дукха ха йоаццаш Шалински МРО гидроцехе дог гIоздоаккхаш бола хоам кхаьчар: дIадахача шера лелаьча социалистически яхье хьалхара моттиг яккхарах КПСС райкомой райисполкомой соцам баьб цеха коллектив районни Сийлен доска тIа дIаязъе аьнна.

Предприяте цехашта юкъе хьалхарчарца къахьега йолаелар коллектив «ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девизагIа. Цу девизагIа яьржача яхье тоъал хIама карагIдаьннад.

Дукха ха я гидроцеха болхлоша кийчъяьча продукцена рекламаци ца йоагIа. Цар тоаеш йолча насосашта, шлангашта, гидросистемашта раьза хул Дагестанера, Калмыкера, Къилбаседа-ХIирийчера, вай республикера заказчикаш.

Пятилетка хьалхарча шера план дIадахача шера октябрь бетта кхоачашйир цехо. ПланагIа 150 эзар сома продукци арахеца езача метте 160 эзар сома арахийцар.

Цеха коллективе вежарий санна шоайла Iимерза болаш, беркате къахьегаш ба дукхача къамех бола нах: нохчий, эрсий, украинцаш, аварцаш, кхыбараш. Алхха царна юкъера интернациональни доттагIал да йоккха йоаца из коллектив толамга кхувлар.

Цу хьакъехьа иштта кIезига лоархIам болаш дац цу коллектива керте латтар РСФСР заслуженни рационализатор, йоккха балха а вахара а опыт йола коммунист С.-Х. Арсанов хилар а. ЯлхлагIа шу да по цеха балха кулгалду. Дукхача кагийча наха новкъостал даьккхаш тIа отта — балха професcеш Iомае. Масала, цо Iома а баь хIанз цехе дика къахьегаш ва Байсуев Султан, Байсуева Азман, Бицигов Абубакар, Куцаева Халимат.

ЙоагIа а йоагIаш еннай цеха коллективана «Кагирхой коллектив» яха цIи. Ткъо комсомолец ва цехе болх беш. Къона бале а социалистически яхье дика кайбалаш хьабоагIа уж берригаш а. Царна юкъе ба, масала, С.-Х. Абусаламов, Х. Юнусов, Д. Джамуханова.

Массехк шу да гидроцеха коллективо электроцеха болхлошца яхь лелаю. ХIанззалца хьалхле дIа ца хецаш хьабоагIа гидроцеха болхлой.

Яхье кагирхошта хьокхам тел коммуниста, электроцеха слесара Тазбаев Лечас. Цунна дукха тIехьа ца бусаш къахьег къоначa болхлоша, комсомольцаша Абдурахманов Сайхана, Абубакаров Хеде, кхыбараша.

Уж шевар № 1 йолча Курчалоевски юкъерча школа хьехархочо, говзача музыканта В. В. Шошина вIашагIъеллача художественни самодеятельноста кружоке дакъа лоацаш ва.

Къоабалдеш тIанийцар гидроцехен электроцехен коллективаша укх деношка кепатеха арадаьнна КПСС ЦК юрта боахам айбарах дола Письмо. — Хьамсарча парте тIахьехама къахьегама хьинар айдарца, юртбоахама техника дикагIен сихагIен тоярца жоп лурга оаха, йоах комсомольцашеи кагирхошеи.

А. МАЛАКОВ,
З. ХИЗРИЕВ,
тха штате боаца корреспонденташ.

«Горскнефть» НГДУ балха воагIаш модж-мехк даланза зIамига саг вар Бычков Емельян Матвеевич. Ткъаьи итт шера гаргга укхаза къахьегаш мехкдаьттахой дукха говзалаш караерзаяьй по. ХIаьта хIанз шоллагIча районни инженерно-технологически служба групповой бустам боаккхача установка оператор ва из.

БархI скважинера хьадоагIа мехкдаьтта Бычкова установкас дIачуэц. Шиi болх дика бовз оператора, цудухьа цIакха хатар хинна моттиг нийсланц балха. «Коммунистически къахьегама ударник», «Мехкдаьттеи газови промышленноста отличник» яха сийлен цIераш лелаю мехкдаьттахочо.

Пенсе ваха ха йоллаше а къахьегамцара безам байнабац Бычкова. Укх шера а къахьегама вахте эттав хьинар дола мехкдаьттахо.

СУРТА ТIА: оператор Е. М. Бычков бустам боаккхача установкана хьалхашка.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

МЕЛОВИ МЕХКДАЬТТА КЕРДА ПХИ КIЕЖ

Дег тIара раьза болаш, къахьегама хьинар айдарца тIанийцар Старогрозненски буруvдеттача управлене къахьегамхоша вай мехка юрта боахам дегIакхувларах кепатеха арадаьнна КПСС ЦК Письмо. Цу тIа мел дувцар тховшта доагIа аьнна хет тхона, хIана аьлча юртбоахама техникана чIоагIа эшаш йола мехкдаьтта продукташ вIсамъяхара дош тхох тийша да.

Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизара сийна къахьегама вахте эттача буруvдеттараша ханал 15 дн хьалха кхоачашйир бурув тохара йола шера задани. 22940 метр лоамаш тIоанашта бурув техад цар чакхдаьннача шера, вешта аьлча 1648 метр планал совгIа.

Къаьстта дика къахьег пятилетка шоллагIча шера № 1007 йолча тохкама буруvдеттача скважина буруvдеттараша. Скважинашта бурув тохара, спуско-подъемни операцеш яра хIара дийнахьара заданеш тIеххкоачашъеш хьайоагIа мастерий А. Бурукова, А. Кедж, И. Уварова сменай коллективаш.

Бурув тохара балхаш сихдара, электроэнерги, химреагенташ кхом беш дIаахийтара, буруvдеттача остех, уж кхоачалаллалца пайда эцара чотагIа 470 эзар сом паччахьалкхена пайда баьб предприяте.

Цул совгIа дукха ха йоацаш йоккха кIедж теха пхиъ мезозойски мехкдаьтта скважина эксплуатаце дIаелар управлене буруvдеттараша.

Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизара сийна дIайолаяь къахьегама вахта дIахохьош ба мехкдаьтта тохкараш.

А. ТИЩЕНКО,
тха штате воаца корреспондент.

ГРОЗНЕНЦИЙ БОЛАМАГIА

3 эзар совгIа хьайба да Шалински района «Автуринский» совхозе. Царех 1280 бежан керда хьаьчча шурий комплексе леладу.

Хьайбаш мишта леладу, царна Iунал мишта ду хьажа долх тхо цуи заведующеца Джабраилов Майрбекаца. Комплексе хьайбаш чулоаттаду ялх помещени я. Царех цхьанне чу да тхо. 120 етт ба укхаза латташ. Бийсана доахана кIала дилла хинна кIалхьарцар дIадоаккхаш, хьайбашта керда доакъар дуллаш боахк бежа Iуй. Диса кIалахьарцар, кхо, нувхаш шодашца транспортера лента тIа хьатIахьекхача боалаш ба уж. Транспортеро ше арайоах чура ерригa нувхаш. Тоъал йIайха я чухьнахьа. Цiена да доахан.

— Хьалха ворхI-бархI бежа Iу эшар еррал доахан чулоаттаду кхий шиi ханнахьа цIенданъ даккхара. ХIаьта кIанз из болх хийцца цхьан саго кхоачашбу. Иззал аттача даьннад тIеххьарча хана наьха балха хьалаш. Къахьегама овсарле лакхъю доккха гIулакх да из, — йоах Джабраилов Майрбека.

Бож беттача хана хиланза баргбоаца дояркий гIирс латтача помещене хьалтеха доал хьокхамий улг. Дийнахьа хIара дояркас яьккха шура дIаязъю цу тIа. Укхаза хьалтеха йоал «Молния» а. Из арахийцай доярка Хизриева Iайшета, бежа Iуна Шахгиреев Шамсудина сийна.

— Тха ферма а берригача боахама а дикагIйола болхло я Хизриева, — йоах Майрбека. — Ткъо шу совгIа ха я из дояркалла болх беш йола. ХIаьта шиi декхараш массе хана дика кхоачашдеш хиларах дукха грамоташ, мах бола совгIаташ тийнад цунна. Масала, нийслагIча пятилетке хьаьнала къахьегарах аргIа йоацаш «Москвич» яха машина эца бокъо елар Iайшета соахка.

Тхо духхьашха хиначы помещене санна йIайха, лостамболаш я хьайбаш чулаттача кхычахьа а. Болх беш я чура нувхаш, кхо арадоаккха ерригa транспортераш, хьайбашта хий меладу автопоилкаш.

Iаи замалахьа хьайбаш кхабара Iалашдаь дерригa доакъар комплекса коа латт. Укхаза дола дерригa хьайбаш рационага хьежжа цхьан шерал биъ беттан кхаббала да из. Дукха да аьнна зехьа доацац доакъар. Масала, ча. Комплекса доакъар кийчдеча цехе патока, тух, мел, кхыйола минеральни хIамаш теха хьаьи а дийя, Iанарца кIаьд а дийя лу из хьайбашта. Иштта кийчдаь ча юхе хIама ца юташ дуъ хьайбаша.

Дийнахьа хадданза болх беш хул доакъар кийчду цех. Тхо цига хиннача хана совхоза шоллагIча ферме латтача хьайбашта лаьрхIа ча кийчдеш бар болхлой. Дика лоархIабу уж шоай декхарех. Цунна тешал ду дийнахьа хIара фермана дIадоахьийта кийчдаь ча дIаяздеш леладеча журнало. Масала, 5 январе 274 центнер, 6 январе 290 центнер ча кийчдаьд цехе.

— Укх цеха производственни низага хьежжа дийнахьа плана гIа 220 центнер ча кийчдича доалаш да тхо, — йоах цеха кулгалдеш волча Яхиев Германа. — Цхьабакъда тха коллективо юкъера лаьохIача 280 центнер кийчду из хIара дийнахьа. Комплекса контора юххе хьалтъайяь ШIе байракх я. Из айяьй иттлагIча пятилетка хьалхара шу дика хьокхамаш гойташ чакхдаьккхача дояркай Иблуева Зинай, Хизриева Iайшет, Худигова Марусе, Дашиева Нахапуй, бежа Iуй Шахгиреев Шамсудина, Исаев Хьумида, Iаьсий лелалеча Чикуева Зимане сийна.

— Социалистически яхьа атог хIара итт дийнахьа ю оаха, — йоах Майрбека. — ХьалхареI шоллагIеи моттигаш яьха дояркаш, бежа Iуй, Iаьсий леладераш совгIаташца белгалбоах. Царех язлу комплекса пенгазета тIа, «Молнеш» тIа, цар сийна айю ШIе байракх.

Наьха балха хьалаш вIаштIехьлахара хадданза йоакхо ю комплексе. Хьайбаш леладераштa лу дахча, кIор, ялат, шоай доалахьа дола хьайбаш кхабара доакъар. Комплекса коя хьалтъеш я столови.

Еча йоакхонга хьежжа хьинаре къа а хьег наха. Толамца кхоачашдир цар иттлагIча пятилетка хьалхарча шера паччахьалкхенга шура йохкара шоаш тIаийца хинна социалистически декхараш. ХIаьта хIанз доахача хьокхамашка хьежача гуш да комплекса болхлой карагIдаьнначох кхоачамбаь Iе дага боацилга. Иштта, укх шера январь бетта хьалхарча ялх дийнахьа ферме гIолла яьккха шура соахка цу юкъа яьккха хинначул 160 килограмм дукхагIа я.

— Тахан хиннача собране оаха дийцар КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева Киевски областа хьайбаш леладерашка дахьийта письмо. Грозненски района хьайбаш леладераша республика берригача фермай болхлошка даь кхайкарал къоабалдаь хьал а лаьца комплекса болхлоша социалистически декхар тIаийцар паччахьалкхенга шура йохкара укх шера план Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача дийнахьа кхоачашъе, — йоах Джабраилов Майрбека.

Боккха теркам тIабохийт укхаза шура цIена, хьаьна хилийтара. Хьоанал боарамал лаккагIа а йолаш шура яккхара бетта план кхоачашъяьча хIара дояркана 130 процент алапи лу. ХIаьта план кхоачаш а еш квартале паччахьалкхенга ехкача шурий хьоанал боарамал лаккагIа хилча ферма заведующена — 100 сом, хIара специалиста 60 сом ахчан премеш лу.

Шоашта хьалхашка латта декхараш ма-могга дикагIа кхоачашде шурий комплекса хьайбаш леладераш оарцагIboах укх деношка колхозхошка, совхозий болхлошка, механизаторашка, Iилмахошка, юрта боахама специалистaшка, юрта материально-техническа хIамаш лоаттаеча промышленноста болхлошка, Советски Союза берригача къахьегамхошка КПСС Центральни Комитето хьадаьча письмос.

М. ХАМАТХАНОВ.

ЛАЬТТАШ ХЬАЬНДУ

КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленума решенеш вахаре кхоачаш а еш, бIаьсти дIаювргйолча хIамашта лаьрхIа сихбенна лаьтташ къоидеш ба Сунженски района Цiеча Эскара цIерагIча колхоза механизатораш. ГуйранIаи замалахь планагIа 46 эзар тонн органически удобренеш кхашка дIаяхьеи дIайоаржаеи декхарийла ба уж. ХIанзле дIайихьараш 21 эзар тонн я.

— Парте XXV съезда решенеш тIа белгалдаьккха да укх гаргтарча пхе шера юртбоахама культурай хьувкъам лакхбезилга. Из теркал а деш, тха колхозхоша а хьинаре къовсам лоаттабу лаьттан беркат дебадар духьа. Цу гIулакха тIаерзаяь чакхйоахача мероприятех керттерчарех цаI я ма-хулла дикагIа кхаш хьаьндари къондара. ХIаьта шийна ма-эшша кхача белча къон ма лой лаьтта. ХIанзчул тIехьагIа кхы а 25 эзар тонн органически удобренеш кхашка дIаяхьа дезаш да тхо. Из болх февраль бетта хьалхарча деношка чакх а боаккхаргба оаха, — аьлар колхоза керттерча агронома Н. Федина.

Денна дош гIулакхаца кхоачашду колхоза механизатораша. Удобренеш тIайоттачеи дIахьочеи белгалбаьнна дика къахьегаш ба бульдозеристаш в.в. Дмитриеви, Загородневи, трактористаш Лысенко, Баркинхоев, Орлов, кхыбараш. Духхьал укх тIехьарча 8 дийнахьа 6,5 эзар тонн органически удобренеш тIайоттеи дIа а йихьа кхашка дIайоаржаеи вIаштIехьдаьннад цар.

М. РАШИДОВ.

КЪАХЬЕГАМА ТОЛАШАГIА ЙОЛА МЕТОДАШ—КХАШКЕИ ФЕРМАШКЕИ

«СЕЛЬСКИЕ ЗОРИ» ЖУРНАЛА 1977 ШЕРА ЯНВАРСКИ НОМЕРА ОАГIОШ ТIА.

РСФСР юрта боахама Министерства Къилбаседа Кавказан Центральни Черноземьянен лаьрхIа арадоахача «Сельские зори» яхача зональни Iилма-производственни журнала 1977 шера хьалхара номер чулоацам кIоарга хиларца белгалйоалаш я. Юрташкарча къахьегамхой материалаша хьахьокх кхаш леладерий, хьайбаш леладерий, механизаторий, юртбоахама производства кхыча новкъой болхлой дикагIа йола опыт.

ВорхI шу хьалхагIа Нохч-ГIалгIайчене вIашагIъеллай продукци кхеелга, маьхала йоахилга ше цхьанне деш йола комплекс а лаьрхIа хьаяь аграрно-промышленно-торгови объединени. Оаха лаьтташ 12.5 эзар гектар долаш йола пхийтта совхоз чулаьцай объединене. Практико хьахьокх уж балхаш цхьана тардар тIара къаьст-къаьстача боахамашта санна, иштта бIарччача паччахьалкхенна а экономически пайдана хилар. Объединене болх беча шерашка пайда дикагIа ца лаьттаех, экономически хьокхамаш лакхденнад, продукце йихал товеннай. Шеко яц, Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой опыт массе оагIорахьара Iомаеи дIайоаржаеи йоагIаш хиларах.

Из йовза йиш я «Специализаце керда горизонташ: боахамий юкъара кооперации аграрно - промышленни интеграции» яхача разделе кепатехача «Аграрно - промышленно-торгови объединени» яхача КПСС Нохч - ГIалгIай обкома секретара, экономически Iилмай кандидата М. Дороховеи объединене генеральни директора, юртбоахама Iилмай кандидата Б. Бычихиней статья тIара.

Цу разделе шун теркам тIаозаргба «Коопераце навкъагIа» яхача Х. Хачирова, «Лаьтташ леладу цец хьахилар» яхача В. Леонидовеи, Л. Соловьевеи статьяша.

Юрташкарча къахьегамхошта долча новкъостала лаьрхIа «Кхаш леладечун календарь» яхача рубрикана кIал журнало кепатехай материалий подборка. «Фун фонда — лаьгI ца йолийташ терко» яхаш да цунна керте гIолла даь йоазув. Кхаш леладераштa цу тIара корадоагIаргда фу дIаоттадаь лоаттадареи кийчдареи, дIадув фу тIехдика хулга Iалашдара практикера хьехамаш.

«Химии хьувкъами» яхача разделе «Дифференцированно, эффект йоккхагIа йолаш» яхаш бIарча цхьа корта а болаш кепатехай материалий подборка. Цу тIа дувц минеральни удобренеех хIара культурага хьежжа пайда мишта эца беза. Шун теркам тIаозаргба аьнна хет сона «Люцерна» яхача Нохч - ГIалгIай АССР Грозненски опытно - мелиоративни станце зIамагIа йолча Iилман болхлочун Р. Колосниковайн «Эрий тIаювла бе-бе баьцаш» яхача Дагестански юртбоахама института воккхагIа волча преподавателa В. Орелен статьяша.

Хьайбаш леладераштa лаьрхIа еша могаю оаха «Доаханга Iадаккхийтар: шурен дулхи тIаккхетар» яхача раздела оагIош. Теркалъелаш «Долалур дизза хьадоаккхаш» яха Ставропольски края Грачевски районерча «Заветы Ильича» яхача колхоза ферма заведующе В. Шевченкой, «Экструзе наькъаца доакъараш тоадар» яха Iилмана карагIдаьннараш производствана юкъекхахьара лешашта йолча Крымски станце директора М. Белицке, «Биологически йIовхалах пайда а эцаш» яха инженера Н. Кутырева статьяш.

«Девиз: эффективность, дикал» яхача рубрикана кIал кепатехай технически гIулакх делга вIаштIехьдаккхара опыта хьакъехьа инженера Е. Кононенкос язъяь чIоагIа дика статья. «Технически гIулакх дара лард» яхаш я из.

Хьалха латтача опыта хьакъехьа язъяь дукха дика материалаш кепатехай «Сомийн комсийн бешамашка» яхача разделе. Комсий лакха хьувкъам мишта кхебе беза дувц Краснодарски края Анапски района В. И. Ленина цIерагIча совхозерча комсаш лелаечо Микрикова Валентинас, «Комсаш дIайогIа лаьтта харжар» яхача Дагестански юрта боахама Iилма-тохкама института агропочвоведенеи учетеи лабораторе заведующе М. Баламирзоева, кхычар статья тIа.

Боахамий кулгалхошта пайдана хургья Краснодарски крайисполкома гIишлошъярен архитектураи гIулакхашта йолча отдела городашта планировани яреи хьалъяреи сектора кулгалхочо П. Михайлусенкос Адыгейски автономни областерча Майски поселка — Ерригсоюзни хьажара - конкурса лауреата хьакъехьа дувцаш йола «Поселок-лауреат» яха статья. «Сельские зори» январски номер тIа кхы а дукха я хьалха латтача опыта хьакъехьа язъяь дика чулоацам бола статьяш. Ца ешаш ма йиталаш уж.

С. ЧЕРВОНЫЙ,
журнала корреспондент.

Доазол дехьара

Зоннеиберг (ГДР). Зуль яхача округерча «Электрокерамише верке» яхача предприяте арахецаш йола изоляторaш республикански дикала Знак енна я. СЭВ членаш — социалистически мехкаш вIашагIкхеташ йолча «Мир» яхача энергетически системе пайда эцара лаьрхIа я уж.

АДН—ТАСС сурт.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЧЕХОСЛОВАКЕРА ХОАМАШ

ВЫЧИСЛИТЕЛЬНИ МАШИНИЙ НОВКЪОСТАЛ

ЯлхлагIча пятилетка шерашка ЧССР-е дукхха а шерагIа пайда эцаргба вычислительни машинех машиннаькъа транспорте. ЭВМ-аша новкъостал дергда локомотиваша гобаккхара дикагIа планировани е а цар наькъа график увттае а. Керттера декхар — городашта юкъе мухь дIа-юха кхухьилга дикагIа вIаштIехьдаккхар, тайп-тайпарча учетнии расчетнии операцешта автоматизаци яр. ХIанз Братиславерча вычислительни центро гIулакх ду мехка малхбоалехьарчеи центральни машиннаькъий 26 станцена. ХIаьта 1977 шера 1 апреле денз дукхха а шерагIа хургья цун «кулгала сфера» — болх бе йоалургья «ЕС-1030» — СЭВ-а мехкаша цхьана арахецача вычислительни машинех цаI. Цу ЭВМ-а гIулакх де дезаш болча операторашеи кхыча специалисташеи Советски Союзе стажировка яьккхай.

(Прагопресс — АПН).

65 МЕХКА ЛАЬРХIА АВТОМОБИЛАШ

Укх тIеххьарча ткъаь пхиъ шера 170 эзар совгIа грузовик арахийцай город Яблонец-на-Нисерча (Къилбаседачешски область) автомобильни заводо. 1906 шера чилла из чехословацки машинашъерий дикагIа йола традицеш лелаеш я. хIаьта социализм хьалъеча шерашка эггара тIехьагIа араяьннача кердача техникаца кийчъяь хIанзара предприяти а хиина дIаэттай. Юкъера лаьрхIача хIара шера 12 процент лакхлора укхаза производство дIаяхача пятилетке. ХIанз дизельни двигателаш : латташ грузовой автомобилаш арахецача Чехословаке эггара йоккхагIа йолча цу пердприяте шиi продукцех ах ерригача континентий 65 мехка кхухьийт.

(Прагопресс — АПН).

СЛОВАКЕ ГУЧАЯЬННА АРХЕОЛОГИЧЕСКИ ХIАМАШ

Малхбоален Словаке магистральни газопровод юллача дукхха лоархIаме археологически хIамаш кораяьй. Город Михаловцерча музея болхлоша цу ханналца йовзаш ца хиннача, истори хьадоладалале хьалхагIарча ворхI моттига обработка яьй. полнолитера денз юкъерча бIаьшеренашка кхаччалца йола юкъ чулоацаш шоай тайпара 30 эзар гаргга хIамаш лехай. Город Велке Рашковичера поселенеши боарзаши хьаоахкача наха кораяьча материало тешал ду ширача замалахьа укхаза баьхача наьха къулба-малхбоалехьарча культурни центрашца (Средиземни фордеи Мессопотамеи область) халданза гIулакхаш лийнна а Волынско-Подольски областаца торгови бувзамаш хинна а хилара. Дагадоацаш нийсденна хIама дар Иiковице яхача городоке кельтски некрополь хьаеллар. Керда зама хьайолаялале хьалхарча II бIаьшеренера лоархIаш долча кашара кораяьча хIамаша йовзийт цул хьалхагIа кIезига йовзаш хиина областа исторе ха.

(Прагопресс — АПН).

ЭРСИЙ ПЬЕСАШ — ЧЕШСКИ СЦЕНЕ

Укх шерарча сезоне цIаккха а ца хиннача тайпара дукха хул Чешски Социалистически Республике эрсийн советскин драматургий произведенеш тIара увттаю спектаклаш. Прагерча Сметана цIерагIча театре дIадахача шера ноябре юха а увттае йолаяьй «Пиковая дама» яха П. И. Чайковске опера. Прагерча къаман драма театро а юха юкъе баьхаб М. Горьке «Мещанаш», духхьашха укхаза 1902 шера, из язъяьча шера оттаяь хинна пьеса. Остраверча Паччахьалкхен театре гойташ я «Евгений Онегин» яха П. И. Чайковске, «ТIоми машари» яха С. Прокофьева операш, «ГIомар тIара цIа» яха Рустам Ибрагимова драма.

(Прагопресс — АПН).

ГОРНЯЦКИ ВОШАЛ

15 январе 31 шу дуз СССР-аи МНР-енеи юкъе доттагIала, цхьана гIулакхаш леладара, вIаши новкъостал дара хьакъехьа даьча Договора кулгаш яздаьча дийнахьа денз (1946). 1966 шера КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев керте а волаш СССР партийно-правительственни делегаци визитаца МНР-е яхача хана иштта цу дийнахьа дир шин мехка юкъера гIулакхаш лакхагIча боарам тIа далар чIоагIдаь дола керда советско-монгольски договор. Вай монгольски доттагIаша йоах, шин халкъа доттагIалах даьнна беркат МНР-е массе метте бIаргагуш да. Из — керда городаши поселкаши, заводаш а фабрикаш а, тIера кIи канаш теркаш дада кхаш, электростанцеш, цIеной ду комбинаташ, йоккхий госхозаш. Из — кIора шахташ. Хаьдда цхьа моттиг, «Налайха-Капитальная» яха шахта, хьайицача, цхьана леладеча советско-монгольски гIулакхех фу пайда баьннаб дувц Улан-Баторерча ТАСС кердача корреспондента А. Шаповалова.

* * *

Шу хьалхагIа реконструкци яь «Налайха-Капитальная» яха шахта хIанзле а шиi проектни низал тIехъяьннай. Монголе эггара лакхагIча къахьегама овсарленга кхаьчай из — деннеи бийсаннеи ши эзарн ах эзари тонн тайша кIор боакхкцига.

Иштал бокхха толам баккхара маIаи фуд?

— Цун маIаи советскии монгольскии шахтераша вежарашха цхьана леладеча гIулакхех доалл, — аьлар «Налайха» тхона йовзийташ хиннача парткома секретара П. Чимида. — Шу хьалхагIа советски специалистий новкъосталца эргаькхха тоаяь шахта хIанз шоалагIа къонъеннай. ДIахьажал шо копрашка, ремонтии мастерскешка, мухь тIабувттача транспортерашка — царех хьагаргья хIанзара моллагIа предприяти. 130 метр кIоаргача штрекашка а штольнешка а, иштта кердагIа йола техника оттаяьй. Шахтераша чIоагIа дика могаю механизированни комплексаш, готта моттиг чулоаца комбайнаш, дIа-юха лела гидравлически крепаш, автоматика...

— ХIаьта а кердагIча техниках лаьтта Iаи гIулакх. Иштал лакха айяла могаргдацар «Налайхана», нагахьа санна Советски Союзо шиi шахтерашм специалисташи бахкийта хиннабецаре. Подмосковни, Кузнецки, Донецки бассейнашкара баьхкача горнякий болх оаха зийча тха дог тийшар, царех хIаравар лакхача профессиональни говзалца меттел, шоай шахте Iоаяьча хьалха латтача технологически приемашца а чIоагIа хиларах. Масала, Лазунов Александра цу сахьате мегаргйоацаш лаьрхIар цу хана «Налайхе» тIа нийца хинна ленточни транспортер вIашагIйоллара технологи. «Тханцига, Кузбассе, — аьлар по, — кхыча тайпара деш да из». Цун предложене баьина пайда дукха ха ялалехьа массанена а бIаргабайра. Шоай рационализаторски предложенеш елар иштта А. Ишмаева, А. Головкос, дукхача кхычар а.

Шахта директора У. Мавлета, парткома секретара П. Чимида, советски специалистий группа кулгалхочо Е. П. Ратанова соцадир, нагахьа санна Советски Союза дикагIа йолча кIора предприятей опыт вIашагIа а теха, цунах «Налайхе» пайда ийцача шахто дукхха а дукхагIа болх бергхилар. Цу берригача балха керте эттар партком. Опыт хьавIашагIа а теха, цо предложени елар звеньяшта цхьацца советски специалист тIачIоагIве аьнна, хIаьта хIара коммуниста тIадиллар, советски шахтерагара опыт хьаийца ца Iец, парте воаца ши шахтер-монгол Iомавелга а.

Лаьттан тIа санна, иштта лаьттанна кIал — лавашка а Iомалора. Iомабалара формаш массе тайпара лелайора: классашка еча занятешкара йоляь «аз дер морг де» яхача дика яйзача приемага кхаччалца. Ерригача шахто говзал кхы тIа а лакхйора, цу цхьан ханна кIор дуккхагIа а боахаш. Горняцки доттагIал къаьст-къаьста шоайла а леладе баьлар нах. Кхыча тайпара хила йиш а ярий из? Масала, Головко Анатолеи Худр Эи? Советска шахтеро шиi ученика дIа ма дерадарий шийна мел ховш дар. шахташка болх беш, дакъилгаш лохьадеш санна, ше мел гулдаьр. Худрэ, гIомаро хий лоацаш санна, чулаьцар горняцки Iилма. Iомайир балха говзал. Тахан из ва «Налайха» эггара кхеташагIа вола автоматчик-высоковольтник. ХIаьта цу тайпара масалаш шахте дукхха а да.

— Советски опытах эффект йоккхагIа йолаш пайда эцилга — тха керттера декхар. Из толаме кхоачашдарах тийша да тхона карагIа мел дувла хIамаш, — йоах П. Чимида. — Цунах шахта дог тийша йола дукха ха я. Советски хьисапе чIоагIагIа болх бе тхо ме Iомалу сихха дукхагIа доахар доагор. Соахка февраль бетта КПСС XXV съезда дика накъаяхар шахта, шин бетта план ханал хьалха кхоачаш а яь, юне, МНРП XVII съезд хьаелла ди хьатIаотташ, кхоачашйир по ах шера план. Ханал ткъо ди хьалха кхоачашъяьй шера план, 650 эзар тонн кIор баьккхаб.

...Парткома Iадика ювцаш тхо долча хана планал совгIа баьккхача кIорах етта аргIанара эшелон дIаяхар «Налайхера».

А. ШАПОВАЛОВ,
ТАСС корреспондент.
Улан-Батор.

Дукха ха йоаццаш оттаяьча контрактага хьежжа «Коверроу» яхача английски консорциумо укх шера кийчъе йолаергья Малхбузеи СибарегIеи газопроводашта лаьрхIа йола газ хьаувзаш йола агрегаташ. Тюменаи Челябинскаи юкъе хIанз юллаш латтача газопровода участка тIа дIаоттаергйола царех хIара агрегат консорциума керттера доакъашхо йолча «Роллс-Ройс» яхача компане двигателаш оттаяь хургья.

СУРТА ТIА: «Роллс-Ройс» яхача завода цехе.

ТАСС фотохроника.

Депутати цун гIулакхаши

ДЕРРИГА — НАЬХА ДУХЬА

ГIо дехаш дар Грозненски автотранспортни предприяте болхлочо А. А. Спиридоновас горисполкоме дайта письмо. Шийца квартара бахьан предприяте кулгалхоша ледаеш йолча харцонах лаьца дувцар цо цу тIа.

— Хьанга тохкийтаргьяр ер жалоба? — уйла йир исполкома оргтодела заведующе В. Б. Сайкос. — Дагавехар тIах аьнна, принципиальни оамал йолаш вола депутат Сиднев Юрий Федорович.

Депутата из жалоба тахкарах дувцале, массехк дош цунах шийх.

Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене № 4 йолча гIишлонмонтажни управлене плотник ва Сиднев Юрий. 1973 шера Советски Эскарера гIулакх чакхдаьккха цIавеча профтехучилище дийша плотника говзал Iомаяьй, тIаккха балха вахав. Хьинар дола Iамига саг а цун дика оамалаш а езаеннача гIишлонхой коллективо городской Совета депутаталла харжа кандидат ваьв цунах.

— 1975 шу къаьстта белгала хилар са вахаре, — дувц Юреше, — цу шера бIаьсти парте мугIарашка дIаийцар со, тIаккха массехк бутт баьлча депутаталла хержар. Горисполкома коммунальни боахамеи благоустройстваи йолча массазарча комиссе председатела заместитель ва.

Спиридоновай жалоба деррагIа вахар депутат. Пхиъ дезалхо 13 квадратни метр йолча цIалга чу вахар, цхьаккха тайпа коммунальни паргIатонаш яцар. Болхлоша дика могайора Ангелина Александровна. Ала хIама доацаш хьинаре къахьегаш хьайоагIа, шийн балхах дика кхет, къахьегама дисциплина телхаяц. Цхьабакъда цунна йоагIаш хинна квартира кхычоа енна хинняр. Ишта хиннабар кулгалхочун лоIам. Спиридоновай жалобах лаьца дола дош дийцар исполкома коммунально-бытовой гIулакхашта йолча массазарча комиссе заседане. Автобоахама кулгалхошта чIоагIа бехк а беш шоай болхлочоа гаргарча хьанашка квартира хьожаелга уж декхарийла беш бола соцам бир комиссе.

ХIанз кердача квартире бах СпиридоновгIар. Ишта кхалсага дош бокъонца чакхдаьккхача мара Iеваланзар депутат.

Юрий Федоровича депутатски балха белгала долаш цхьа хIама да — из хьежац харжархоша шийна цхьа моллагIа гIулакх тIадилларга. — Депутата шийна бIаргаго деза. — йоах Сиднева. — наха къувлаш дар, царна хало тIаоттаер, царга жалобаш язъяйтар. Цхьа жалоба тохкашше а массехк наха Iоткъам беш дола кхоачамбоацараш дIадоах цо ше.

Спиридоновай жалоба тохкаш автобоахама юхе йоаллача буфете делкъийга хIама даа вахха хиннав депутат. БIеха хиннай буфета чу, советски торговле бокъонаш телхаеш мах беш хиннаб буфетчика. кхачан товараш тIа, мах лаьттабац. Цунга доагIаш дола къамаьл а даь автобоахама завкоме из дош дувца оттадайтад цо.

ХIаьта № 5 йолча домоуправлене Спиридонова яхаш йолча цIенна ремонт маца е лаьрхIад ха аьнна чуэттача укх тайпара сурт бIаргадайнад Юрий Федоровича: елхаш бухгалтерца чIоагIа къамаьл деш хиннай цхьа гражданка. Хиннар фуд аьлча. электроэнергех доагIачул совгIа даьккха хиннад ахча бухгалтере учет харцахьа лелаярах. Цигтача бухгалтерга шийн гIалат тоадайтад депутата. ГIадъяха, цунна баркал яхаш дIаяхай кхалсаг.

Алхха цу балхаца кхоачалац депутата декхараш. кхоачашде дуккха халагIа а бехктоккхамегIа а дола дешаш хьалхашка уттт цуьна.

Масала, лурчагIа дар из. ТIехьаювлар Грозне троллейбус йолаяллийтара йилла ханаш. Из дош тахка аьнна депутата Сиднева тIадулл горисполкомо Новкъостала шийца депутат Исаев а ваькха дош тахка волалу из. Гучадоал дукха кхоачамбоацараш: материалаши оборудовании ца хилар бахьан тягови подстанци хьаяреи цунна монтаж ярей балхаш сеца. Бутырина цIерагIча улица тIеи Орджоникидзе цIерагIча проспекта тIеи бIоагIий оттадара балхаш тIехдувлаш, лини йалла аьнна паччахьалкхено хьахийнача ахчах «Канэлектромонтаж» яхача Грозненски монтажни управлене эсала пайда эцаш хилар, иштта дукха кхьлола кхоачамбоацараш. Из дош бокъонца техкачул тIехьагIа исполкома заседане дувца оттаду депутата.

Цу тайпа дешашка дуккхазза хьежав Юрий Федорович.

ОЧЕРК

Дукха знанеш, вахара опыт, хьинар дIадех цу гIулакхана. Из дика кхетаду депутата. Цудухьа шийн низ тIабохийт цо дIахо дешара. Заочно дийша йоаккх политехнически техникума гIишлошъяра факультет. ХIанз дIахо институте деша кийчлуш ва. ЧIоагIа болх бу шийн идейно-политически сакхетам, профессиональни говзал шаьрьяра.

Мишта кхоачашду. депутата харжархоша шийна денна наказаш?

Краснознаменная яха улица тоаяйта аьнна наказ деннадар Сиднева харжархоша. Наькъаш деха тротуараш йоацаш, йоачан эттача гонга кхачвалца хий хьаIовш хулар из улица. Из тоаяйтара дош массехказза увттадаь хиннадар бахача наха хьалха хиннача депутаташта хьалхашка.

Шийн депутата болх из наказ кхоачашде хьажаргара дIаболабир Юрий Федоровича. Ше юкъе волча массазарча комиссе заседане дувцийтар цо из дош, тIаккха горисполкома председателага кхьчар. Хоадам болаш аьлча, улица тоаяйтара дош дувца отталалца сатензар цун. ОарцагIбаьхар улица тоаяра баха нах а. ХIанз йовзаргйоацача яьнай улица: наькъа шинна оагIорахьа тротуараш дехкад, керда накъ биллаб улица тIа, йоачай хиш дIачуозаш йола канализаци яьй, керда таьнаш егIай.

Каст-каста шийн харжархошца вIашагIкхет Юрий Федорович. Цу вIашагIкхетарашка довз цунна цар хьашташ, вахара хьалаш тоадара де дезараш. Цул совгIа ше а хьож из царна къувлаш дар белгалде.

Краснознаменни а цунна йисте ухкача улицашка а баха нах лоадам боаца гIулакх эттача города центре баха безача оттар. Атта гIулакх дац чопалс, маха, тай эца городе вахар. Цудухьа «Союзпечатен» мелкорознични торговлен ларекаш цу улица тIа оттаяйтина чакхдоьккх депутата.

Дуккхазза хезадар Юрий Федоровича школера чуха бераш бIеха хул, тротуараш ца хиларах яхаш харжархоша дувцаш. Цхьан шоаттдаьйнахьа № 48 йолча школе вахар депутат. Бакъхиннадар харжархоша дийцар. Хоза кийча а беле занятешка ухаш бола дешархой, школана гонахьара а кoара а наькъаш бIеха хилара, хотташбаьхе чукхоачаш хиннаб. Цу дешах лаьца дукха къамаьл хиннад школа директора Ленински райисполкоме, цхьабакъда хIама хулаш хиннадац. Из дош директорца дувцаш цхьаькха кхоачамбоацар хьалхашка отт депутата. Директора цунгара гIо дех иштта шоай школа буфета ханнахьа кхача лоаттабергбола гIулакх а вIаштIехьдаккхара. Дийнахьа пхьайтта сахьат даьлча мара хьахецаш хиннабац «Красный молот» завода столове школа буфета боагIа кхача, хIаьта продуктай ассортимент а кIезига хиннай. Даа хIама тIехьдувларах хIама яа йиш йоацаш юсаш хиннай Iуйрийна дешаш йола смена. Депутата уж дешаш къоастаду завода завкомеи райисполкомеи новкъосталца. ЦIенхаштта бехк бу столове директора, берашта ханнахьа кхача лоаттабар дIадех цунгара. Иштта чакхдоаккх цо школана гонахьа а коа а тротуараш дахкара дош а.

Дукха да депутата Сиднева карагIдийна беркате гIулакхаш. Из деррига наьха духьа, цар вахар хозагIа хилийтара ду Юрий Федоровича. Машар бац цун эвламаш лелаце, социалистически законность телхае гIертарашца.

Ше шефство лелаеча предприяте цхьаболча наха къахьегама дисциплина телха хIана ю тахка лаьрхIар цо. Хьежача гучадаьлар, къахьегама дисциплина телхаяь ниiсъеннача моттигех дукхагIъяраш корта бохабу малараш, меларах нийсъенна хилар. — Балха малараш мела-м хургдац? — цецваьлар депутат. Болхлошца къамаьлаш ду цехера цехе водаш. Малар менна саг хоалац. Делкъийга хIама даа арабовл болхлой. Царца вода Юрий Федорович а. Царех цхьабараш завода столове болх, цхьабараш цIагIара шоаш бена кхача а тIехь предприятена юхе йоаллача павильоне болх. Татта йий дохкача павильоне вода из. Цига цхьабараша шоаш цIагIара беначa кхачаца йий, цхьабараша къаракъ а чхьагIар а мол. Дика «кеп» хиннача цхьаволчо корта бохабу малар хIана меннад Iа аьлча, йий меннад аз оалаш хиннад.

Цудухьа Сиднева завкома хьалхашка дош оттаду делкъийга хIама дуача сахьата йий павильоне дохкаргдоацаши из цига кIезигагIа дохка хьакхухьаргдолаши. Цул тIехьагIа ах шу даьлча къахьегама дисциплина гIулакх предприяте миштад хьож депутат. Гучадоал совхка хинначул из дикагIа хилар.

Раьза ба депутата харжархой. Из хоаставеш вувцаш хул уж вIашагIкхийтача. Массанахьа кхача, сага новкъостал де кийча хиларах доккха баркал оал цар цунна. Нах шийна раьза хиларал доккхагIа совгIат эшаш а вац депутат.

С. ШАДИЕВ.

Литовски ССР. Республике чIоагIа лоархIаш да Клайпедски оперни халкъа театр. Цун коллектива юкъе вокальни искусства 150 энтузиаст ва, царех дукхагIбараш — чкъаьрий лувцараш, судостроителаш, болхлой, хьехархой, студенташ ба.

Говзал лакхъяра царна хадданза новкъостал ду Вильнюсски оперни театра профессиональни иллиалархоша.

20 шера болх беш халкъа театро 200 совгIа спектакль оттаьяьй. Любительски сцена тIа увттаьяй «Евгений Онегин», «Травиата», «Цыганский Барон», «Алеко», хIанзарча литовски опера «У Немана», кхыйола спектаклаш.

Наьха чIоагIа безам тIа а бодаш театра коллективо спектаклаш увттаьяй Литва кхыча союзни республикай йоккхийча городашка, доазол дехьа.

СУРТА ТIА: И. Штрауса «Цыганский Барон» яхача оперетта тIара сцена.

Б. АЛЕКНАВИСУЧА сурт.
ТАСС фотохроника.

САКЪЕРДАМЕ ХIАМАШ

Ишта да лома дакъа

Инде Республика къаман герба тIара дунен массе оагIорахьа дIахьеж ломий биъ корта: «Ломаш хIанал хоаттаргда оаш. — Инде вIалла да а дий уж?»

Гаьнарча бIаьш шеренашкара денз хьадоагIаш да республикански герба истори. 2000 шухьалхагIа Инде доал деш хиннача императора Ашока. буддизм яха ды хьал а лаьца, мехкаш хьалувцара аьттув бола походаш ца еш цIаьхха юха а сацийта, лира указ арадаьккхад, лаьттан тIа дийна мел дола хIама кхерам боацаш дахаргдола хьал Iалашдолда, аьнна. Цу хана мехка къилбаседехьарчеи малхбузехьарчеи районашка даьхаш эзараш ломаш хиннад. БIаьш шерашка машаре даьхад уж нахаца.

Сурт цIаьхха хувцаденнад мохк' ингличаний колониальни доала кIал ниiсбеннача хана. Лом дери цун цIока яккхари сий долаш гIулакх хиннад. ТIаккха а «къаьнарча, хьаьналча Англе» кхуврча юхе доттагIашта хьалхашка доккхалаш де, фаьлгаца бийцача мехка леладаь гIулакхаш дувца йиш хиннай. Юххера а фу хиннад цунах? ХIалак хулача дIакхаьчад ломаш.

Ломий фу ца хадийтара боккха лоархIам а беш, Инде правительства къаьстта программа хьаккхайкаьй уж хьайбаш лорадара. 1965 шера паччахьалкхен заповедник я аьнна хьаккхайкаьй Гуджарат яхача штатера Гир яха хьу. Цу хана цига 250 лом хиннад. Цхьабакъда хьунагIара фауна къе хиннай, шоашта кхоачам балла кхача корабоагIаш хиннабац цига ломашта. тIаккха малдхари яхача фух болча цига бахача наьха коа тIа леладеча хьайбаех лета доладеннад ломаш. Из царна юхадекхар духьа ломашта дохьаж дуйде баьнинаб вожаш. хIаьта 1968 шерале 177 мара ца дусаш кIезигденнад ломаш. ТIаккха заповедника гоннахьа пен оттабаьб, хIаьта хIанз хIара шера ах акха 2000 хьакха чухец цига ломаш кхача ца тоъаш ца лелийтар духьа. Цхьаккха тайпа чарахьал дайтац заповеднике. ХIаьта малдхари яхача фух бола нах цигара кхычахьа дIабахийтаб баха. Цу тайппара. Инде ломаш долаш ла, хIаьта шерра-шера дукхагIа а хул. ХIаьта хIанз укх сахьата Инде оакхарий паччахьа цIокъ да.

Е. ШУБИЧЕВ,
АПН соб. корр.

Дели.

ЛОРА ХЬЕХАМАШ

ШОАЙ А ШОАШТА ГОНАХЬАРЧАР А УЙЛА Е

Грипп цкъаза шерра дIа-юха даржаш лазар да. ДукхагIча даькъе шера керте шийла енача хана даржаш хул из. ХIанзарча хьалашка цул чIоагIагIа даржаш, цочул дукхагIа нах къахьегалургдоацача боахаш, экономически зе деш цхьаькха лазар дац.

Грипп сихха даржаш, лазар тIа-тIа дукхагIа чIоагIлуш, дуккхаза а саг эйп воаккхаш дола цамогар хиларах къаьстта лоархIаме да цунна профилактика яр. Грипп даржара паькъаш дехкара хIанзле а дукха хIамаш даьл. ХIанз пайда эцаш я гриппана духьалара дийна вакцина, профилактически гIулакхя пайда эц гриппана духьаларча сывороткех, интерферонах, оксолинови мазах.

Дика пайда боал гриппана духьала еча прививкех. Уж яьчул тIехьагIа бIаьрча шу доаккх дегIо грипп хьатIа ца лоацаш, цудухьа хIара шера ю уж массе метте. Из мероприяти чакхъяккхара медицински болхлошта шоашта могаш дола новкъостал де деза предприятейи учрежденейи кулгалхоша.

Грипп дIа-юха ца даржийтара боккхача лоархIаме да из лазар кхийтта унахой хьалххагIе а хьагучабахар. Цхьабакъда гриппаца лоаттабу къовсам алхха медицински гIулакхех кхоачам баь бита йиш йолаш бац. Эггара лоархIамегIа я предприятешкеи учрежденешкеи чакхйоаха санитарни мероприятеш а наха шоаш шоашта леладу гIулакхаш а. Фегеи цицхагеи гIолла дIахьа доал грипп. Кхайкавича, Iиршинг даьлча, къамаьл деча хана мерий чурен багарен арахух гриппозни вирус йоалла цицхаш. Цудухьа массане а шийца гигиенически гIулакхаш леладеш хилча из лазар кIезигагIа хургда.

Бахача наха деча гIулакхашца ювзаенна йолча промышленни предприятешка, учрежденешка, организацешка вентиляци дикагIа хилийтарга хьажа деза, чура температура боараме лоаттае, кораши наIараши айххийта тIакъовлалуш хила деза, болхлой дIайхача спецбарзкъашца Iалашбаь хила беза.

Гриппа белгалонаш йолаш бола нах шоай ханнахьа хьагучабахара, балхара мукъа а бовлийта уж дарба де бахийтара предприятешка санитарни посташ яхка еза.

Дом, сквознякаш, тIунал ца хилийтара де дезар ца дича даргдац, хIана аьлча цу зуламеча хIамаша лазара духьала отталургйоацача йоаккх организм, цар аьттув боаккх грипп кхетараи доаржадараи. Нах дукха гуллуча моттигашка — тикашка, вокзалашка, театрашка, кинотеатрашка дика вентиляци вIаштIехьъяккхар къаьстта лоархIаме да. Грипп даржа доладеннача цIеной чепаш тIаьда пахашк а хьокхаш цIенъянза яргьяц дезинфекциеш йола раствораш (хлорни кIир е хлорамин) а тохаш, хIаьта уж цIенъяь яьнначул тIехьагIа фо чукхетийта деза.

Гриппа вирус дIаяккха дикагIа аьттув боал хан-ханнахьа цIагIа фо чудайташ, малх чукхетийташ хилча.

Тайп-тайпарча сменашка, помещенешка, цехашка болх берий коллективашта юкъера бувзамаш ма-могга кIезигагIа хургдола гIулакхаш хьалххагIе а белгалде, грипп кхийттараш балха ца ахийта хьажа, грипп ца даржийтара де дезар шерра дIахкхайкаде деза предприятейи учрежденейи кулгалхоша.

Грипп ца кхетийтараи ца даржийтараи батах марлеш доахкаде дехарийла баьб торговле, бахача наха гIулакхаш деча, транспортни, коммунальни, кхыча учрежденей болхлой. Цхьабакъда наха гIулакхаш деча моттигашка балхаш деча, аьнинар дара тIера боацача цхьаболча болхлоша кхоачашдац из хала доаца, цхьабакъда чIоагIа лоархIаме дола гIулакх, цудухьа шоашта а кхычарна а грипп кхетара кхерам тIатосс цар.

Даьржа грипп чIоагIа кхераме да берашта, къаьстта а кагегIа дараштa. Цудухьа къаьстта чIоагIа уйла тIаяхийта йоагIа берий учрежденешка грипп даржаргдоаца гIулакх дара. Термометр а уттаеш хIара Iуйрийна берашка бокъонца хьежа, царна гIулакх деча наьха унахцIено миштай хьежа беза детсадашка, яслешка, комбинаташка. Лазар кхийттараш шоай ханнахьа хьагучабахеи уж коллективацара дIакъоастаберrбола гIулакх деи деза.

Деша даха ха йоацача берий учрежденешка а хIаьта иштта школашка а санитарно-гигиенически правилаш кхоачашъергйола гIулакх вIаштIехьдаккха, хлорни кIир е хлорамин техача хица йошаяьча тIаьдача пахашкаца дом дIа а боакхаш цIенде деза цIеноuш, каст-каста фон малхи чукхетийта беза.

Берий утренникаш деча, еррига школо цхьана мероприятеш, спортивни яхьаш чакхйоахача, походаш еча, хIаьта иштта деша дагIа бераш цирке, кинотеатрашка, театрашка ухача хана шерра дIаярж гриппа вирус, цудухьа лазар а цунга хьежжа дукхагIа хул. ТIаккха уж мероприятеш кIезигагIа лелае еза грипп даржаш латтача хана.

Цамогаш хиннараш хьалххагIе а хьагучабахар духьа школашка санитарни дежурни посташ яхка еза хьехархой, воспитателаш, лакхерча классашкара дешархой юкъе а болаш.

Деша даха ха йоацача берий учрежденешка, школашка-интернаташка кхача кийчбеча моттигашка, школашкарча буфеташка хIама диаь яьнна пхьегIа дезинфицирующи средстваш а тохаш бокъонца цIенъе еза.

Ерригача культурно-просветительцини зрелищнии учрежденешка а иштта дезинфекциеш санитарно-противоэпидемически режим лелае а хIаьта залашка фо дикагIа чукхетийтар духьа сеансашта юкъера перерываш 15—20 минут йIаьхъе а еза.

Гриппа белгалонаш шоашта гуча ма-яьллинге а, кхы хье ца луш, лора тIагIолаш.

Диц ма лелаш, из кхоачашдарца оаш шоай меттел, шоашта гонахьарчар а йоакхо елга.

Б. ХИЖНЯК,
Нохч-ГIалгIай республикански санэпидстанце лор.

Дешархой яхьаш

Дешархой Iан каникулаш йолча деношка Грознерча шахматни клубе чакхъяьлар традицони хинна дIаэтта «КIай лаьдь» яха шахматехи «Тамашийна шашках» яха шашкехи йола 3-ча 7-чи классашкарча города дешархой яхьаш.

Шахматисташта юкъе кхычарел дикагIа лайзар № 5 йолча юкъерча школа команда, хIаьта соахка цу яхьашка хьалхле яьккха йола № 22 йолча школа команда шоллагIча моттиге йисар.

Шахкисташта юкъе хьалхара моттиг яьккхар цу 22-ча школа командас, хIаьта шоллагIъяр — № 5 йолча школерча бераша. Цу яхьашка котъяьннача командашта еннай кара-рара кара тела кубкаши городской спорткомитета грамоташи.

В. ЖУК-ТРИПОЛИТОВ.

Да велавергвоца чIоагIале.

Ишта а нислу...

А. ТРУНОВА суртащ.

Тахани кхоанеи хургда

15 ЯНВАРЬ

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 10.00. Болх беш хургда «Къона ленинхо» яха кинотеатр. 12 сахьат даьлча денз 14 сахьат даллалца берашта дола сакъердаме ловзараш хургда. 16.00. Книжкаш деша зал. Кердача книжкаех дола къамаьл. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

Химикий культура Дворец. 15.00. Кагирхошта правови знанеш луча школа заняти. «Сага вахара, унахцIенон, цун кортамукъалеи духьала ду зуламаш» яха лекци ешаргья Заводской района прокурора нов. Жулина. 17.00. Духовой оркестра концерт. 18.00. Социалистически яхье котбаьннараштa хетадаь концерт.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 17.00. Iалам лорадара университета заняти. Сомий бешамаш лелаяра факультет. 17.30. «Бокъон моралн» яхача темах кинофильмаш гойтаргда.

Просвещене болхлой ЦIа. 19.00. Театр дезарий клуб. Н. В. Гоголя «Саг йоалаяр» яхача пьесах оттаьча спектакла премьера.

«Электроприбор» завода культура ЦIа. 11.00. Музыка езарий клуб. «И. С. Баха вахари творчествои» яха къамаьл хургда. 12.00. Интернациональни доттагIала клуб. Болгарерча берашца вIашагIкхетар.

16 ЯНВАРЬ

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 9.30. Болх беш хургда «Заманхо» яха кинотеатр. 15.00. «Къовсама дIаденна вахар» яха В. И. Ленина соратникех йола беседа. 19.30. Халхарий зал. Кагирхой салаIара сайре.

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

Химикий культура Дворец. 9.00. Болх беш хургья шахматаш езарий клуб. 12.00. «Карельски АССР» яха тема. 12.00. Спортивни ловзараш. 17.00. Вокально-инструментальни ансамбла концерт. 18.00. Социалистически яхье котбаьннараштa хетадаь концерт.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 10.00. Болх беш хургья «Объектив» яха фотоклуб. 11.00. «Михалков волча хьоашалгIа» яха берий утренник. 12.00. Болх беш хургда «Космонавт» яха кинотеатр. 17.00. «Красный молот» завода художественни самодеятельноста коллектива концерт.

«Электроприбор» завода культура ЦIа. 11.00. Болх беш хургья дешархой кIирандийнахьара клуб. 13.00. Берашта дола художественни фильм.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

15 январь

1-ПРОГРАММА

9.00 — Кердалараш. 9.10 — БТ. Iуйранара гимнастика. 9.30 — БТ. «Выставка Буратино». 10.00 — БТ. Дай-ноаной шоана. 10.30 — Iуйранара почта. Музыкальни программа. 11.00 — БТ. Третьяковски галерея сурташ. «Эрсий а советски а искусствера автопортрет». 11.25—БТ. «Лиетува» яхача Литовски ССР-а иллейи халхарийи паччахьалкхен Академически ансамбла концерт. 12.10 — БТ. Литературни дешараш. Троепольский. 12.40 — БТ. «Софроницкега ладувгIаш» яхача телевизиони фильма концерта премьера. 13.10 — «Шийтта бутт» яха мультфильм. 14.15 — «УнахцIено» яха Iилман - популярни программа. 14.45 — БТ. Хоккейх йола СССР-а чемпионат. Ленина цIерагIа спорта Двовецера трансляци. ПерерывагIа — «Спортлото» тираж. 16.15 — БТ. Иллеш доах Вуячича. Минскера передача. 16.45 — БТ. «Правда» газета политически обозревателa Ю. Жукова дунен халкъашта юкъерча темах йола беседа. 17.30 — Мультфильмай программа. 18.00 — Кердалараш. 18.15 — Хьайбай дунен тIа. 19.15 — Машар безача низий Деррига дунен форума доакъашхоша дувц. 19.30 — БТ. «Голубой огонек». ЦхьоалагIча январера программа юхакердаяккхар. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — БТ. «Голубой огонек» дIахо яхьар. Пистеяьлча — кердалараш.

2-ПРОГРАММА

13.00 — «Болхлой гIулакх» яха телефильм. 13.15 — Кердадар лахар. Кагирхой программа. 13.45 — «ВАЗ — автомобиль Нива» яха телефильм. 14.55 — Новкъостах дола дош. Актер Колосовский. 13.25 — «Машара хьалхарча мугIаре» яха документальни фильм.

16 январь

2-ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — БТ. Берашта йола Iуйранара гимнастика. 9.30 — БТ. «Гургул бетта сахьат». 10.00 — «Советски Союза гIулакх деш ва». 11.00 — БТ. «ДIахьалха долле. кIаьнкаш». 12.00 — БТ. «Музыкальни киоск». 12.30 — «Юртара сахьат». 13.30 — Боккхача наькъа этапаш «Санкт - Петербург дIаяллар» яха художественни фильм. 14.55 — БТ. Советски ашарий хержа оагIонаш. 15.55 — Цхьан актера театр. Маяковский стихаш. ДIаеш артиста Киндинова. 16.30 — БТ. Музыкальни программа. 17.15— БТ. Дунен халкъашта юкъера панорама. 17.45 — БТ. Мультфильм. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — БТ. «Кинонигкъбархой клуб». 19.15 — ДIалокх Дунен халкъашта юкъерча конкурсий лауреата А. Скавронске. 19.30 — БТ. «Iадика хийла, Берта» яхача телевизиони спектакла премьера. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — БТ. Боксах йола дунен халкъашта юкъера яхь. Ленинградера передача. 22.00 — БТ. Искусства мастерий концерт. Пистеяьлча — кердадараш.

2-ПРОГРАММА

13.00 — «Зоька» яха пионерашти дешархоштеи йола программа (гIалгIай меттала). 13.30 — «Лаьтта ваха» яха телефильм. 13.50 —«Къона ленинхо» яха тележурнал. 14.20 — «Ритм» яха телефильм. 14.35 — Шун письмоех дола концерт.

РАДИО

15 январь

6.30 — КПСС XXV съезда соцамаш кхоачашде. «Кхоачамаш гаьна лац» яха передача (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 —«Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25 — «Къонал» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 8.55 — Ашараш. 14.30 — Литературни Нохч - ГIалгIайче (эрсий меттала). 15.00 — «Ашарашцара доттагIалеи мукъамаш» яхача циклацара передача (эрсий меттала). 15.40 — «КIарцхал» яха сатирически радиожурнал (гIалгIай меттала). 16.00 — «Хьона да Даьхе салтеччи дог» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала). 16.30 — Концерт (нохчий меттала).

16 январь

7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.18 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.25 — Хоамаш. 7.35 — Ашараш. 8.25 — Шоана дукха еза ашараш. 12.10 — «Кагирхой оазаш» яха литературни передача (нохчий меттала). 12.30 — Ашараш. 15.15 — ЦIе сийгаш (гIалгIай меттала). 15.45 — КIирандийнахьара ашарий программа (эрсий меттала). 16.30 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 18.30— Иллеца доттагIал дараштa дола концерт.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознек морхаш а йолаш, цхьайолча хана лоа а делхаш, малхбоалехьра секунде 7—12 метр чIоагIа мух а хьеккаш хилеи фегара температура республике 2—7, Грозне 3—5 градус шелал йолаш хилеи тарлу.

Кхоанеи ломмеи морхаш а йолаш цхьайолча моттигашка лаьгIо лоа а делхаш, дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьеккаш хилеи фегара температура бийсана 7—12 градус, дийнахьа 2—7 градус шелал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051. г. Грозный. Ленина, 9 (3-гIа втаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктоккхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культурав отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30. корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051. г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88

Ф05011. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Мояковске 92. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», Маяковского 92. Заказ № 340.